

Mao Ce-tung

ROZHOVORY

O LITERATUŘE A UMĚNÍ

ČESKOSLOVENSKÝ SPISOVATEL

2/12
2002

ROZHOVORY O LITERATUŘE A UMĚNÍ

MAO CE-TUNG

ROZHOVORY
O LITERATUŘE A UMĚNÍ

PROJEV KE SPISOVATELŮM

Knihovnička Varu svazek 15

ČESKOSLOVENSKÝ SPISOVATEL

Ú V O D E M.

O OTÁZKÁCH SUDOBĚ ČÍNSKÉ KULTURY.

MOTTO:

Kultura nové demokracie má charakter masový a proto je kulturou lidovou. Měla by sloužit dělnickým a zemědělským pracovním masám, které tvoří více než devadesát procent všeho čínského obyvatelstva. Postupně by se měla stát jejich vlastní kulturou...

MAO CE-TUNG, NOVA DEMOKRACIE, KAP. 15, SEBRANÉ SPISY: STR. 272.

V květnu roku 1942 byla svolána do Jen-anu konference pokrokových kulturních pracovníků z celé Číny. Válka proti Japonsku, která trvala již od roku 1937, v té době dosáhla téměř svého vrcholu. Obranné úsilí stamilionů příslušníků čínského národa na bylo nových forem. Boj proti japonské agresi na jednotné frontě ztratil svou sílu v okamžiku, když ústřední čínská vláda, vedená Kuomintangem, zahájila znovu politiku třídního útlačku v oblastech, jež ovládala, politiku, které se dočasně vzdala, když se rozhodla bojovat společně s komunisty v jednotné frontě proti imperialistickému útoku.

Spojení obou vedoucích antagonistických stran, Kuomintangu i komunistické strany Číny, bylo umožněno společným cílem, kterým bylo uvolnění Číny z cizího jarma, provedené národně osvobozovací bojem. Dynamickým prvkem se na přechodnou dobu stal nacionalismus.

Pod jeho vlivem zdánlivě ustoupila do pozadí i velká čínská sociální revoluce, planoucí v Číně již od

třicátých let. Znovu uplatňovaný feudální a polo-feudální tlak čínského lidu byl dočasně zakryt nacionalismem a urputným bojem na všech čínských frontách. „Zdůraznění nacionalismu ve válce odporu proti Japonsku zastínilo důležitost třídní podstaty věci,“ říká Šen Jen-ping, nynější čínský ministr kultury (Šen Jen-ping — pseudonym Mao Tun, Literatura v oblastech ovládaných Kuomintangem, str. 58, v publikaci Nová lidová literatura, Peking 1950).

Třebaže mezi pokrokovými pracovníky byli takoví, kteří správně odhadovali situaci a vyzvozovali z ní správné závěry, přece jen značná část politických i kulturních pracovníků, kteří se zúčastnili protijaponského boje, byla překvapena, když zjistila, že čínská buržoasie se stává v boji proti Japonsku pasivní. Mao Ce-tung to charakterizuje takto: „Během války odporu proti Japonsku značná část protijaponské velké buržoasie se vzdala Japonsku nebo to hodlá udělat, zatím co proevropská a proamerická velká buržoasie zůstává v protijaponském táboře, ale je přitom v nejvyšší míře nespolehlivá. Na jedné straně je protijaponská a na druhé je protikomunistická.“ (Mao Ce-tung, Sebrané spisy, kap. Čínská revoluce a komunistická strana číny.)

Zrada velké čínské buržoasie ovlivnila i kolísavé prvky střední a drobné buržoasie, které sice nepřešly hromadně do nepřátelského tábora, ale polevily v původním rozhodném odporu. Nejjasněji se to projevilo právě u kulturních pracovníků z oblastí ovládaných Kuomintangem.

Jejich nadšení pro boj proti imperialismu ve spo-
lečné frontě s masami dělníků, rolníků a vojáků ztratilo na své intenzitě. Palčivost války, ničící nejen lidi, ale i staré společenské formy, je zalekla. Nedokázali držet krok s masami a jejich nadšeným

mohutným nástupem. Nedokázali vydržet všechny námahy na ně kladené a zapřít svou úpadkovost, vyplývající z jejich třídního původu. „Většina pokrokových spisovatelů a umělců v oblastech ovládaných Kuomintangem byli intelektuálové, pocházející z řad drobné buržoasie, kteří byli původně izolováni od mas. Jejich charakter byl charakterem drobné buržoasie, vedl je směrem k literárnímu tradicím západní buržoasie a bránil jim ve srozumitelném a pronikavém pohledu na historickou skutečnost,“ říká o nich Šen Jen-ping, citované dílo str. 55.

A tak, třebaže na začátku války se nadšeně shromazďovali „na ulicích a na frontě“, aby psali a tvořili pro lid a povzbudili tak jeho nadšení k obrannému boji, začali se později vracet k subjektivnímu vyjadřování života své společenské třídy. Dělalí to tak, že většinou „nahlíželi na život jako na statickou existenci, kterou utvářeli v obrazech podle své paměti nebo obrazotvornosti“ (Šen Jen-ping-Mao Tun, citované dílo, str. 55) nebo se utápěli „v romantismu starého typu, romantismu, který zobrazoval neexistující život a neexistující hrdiny a odvrážděl čtenáře od rozporů a břemen života do světa neskutečného, do světa utopii“ (Ždanov, O umění, str. 16).

Zapomněli, že jejich úkolem je zobrazovat skutečnost, žhoucí a silnou, naplněnou stále živým a novým materiálem. Zapomínali, že jejich díla by se mohla a měla stát mocnou zbraní proti společnému nepříteli. Místo toho se zahleděli jen do sebe a svými dily ovlivňovali malou skupinu lidí ze své vlastní společenské třídy. Přípravovali se tak o obrovské publikum, jakým jsou lidové masy a oslabovali tak boj celého národa. Mao Ce-tung o nich říká: „Lidé, kteří pocházejí z drobné buržoasie, se stále uchylují k různým prostředkům, a to i k prostředkům v li-

literatury a umění, jimiž chtějí vyjádřit sebe. Propagují své vlastní názory a chtějí, aby komunistická strana a celý svět se zreformoval podle názorů drobné buržoasie" (Mao Ce-tung, Rozhovory o literatuře a umění, část 5).

Odmítali literaturu s přímými politickými účinky, odmítali snižit svou „nadřazenou uměleckou tvořivost“ na „hrubou účinnost“ díla, směřujícího k nejrychlejšímu dosažení politického cíle. Stejně jako intelektuálové kdekoliiv jinde na světě nedokázali se zbavit svých předsudků a výhrad a neustále oddeľovali díla umělecká od politických cílů a nakonec končovali omluvným tvrzením, že „přehodnocují staré“ nebo tvoří „ušlechtlejší hodnoty“, hodnoty apolitické.

Tvrdili, že nevědí, pro koho vlastně mají psát. Vymlouvali se, že nevědí, jak proniknout k lidu utlačenému a primitivnímu, a zeslabovali tak celkovou práci na společné frontě.

Taková byla situace mezi kulturními pracovníky v krajích ovládaných Kuomintangem.

Naproti tomu v tak zvaných „osvobozených oblastech“, které řídila Jen-anská vláda, pracovali spisovatelé a umělci s lidem. Byli jeho nedílnou součástí a plně si uvědomovali důležitost svých úkolů. Odcházeři v tisících do japonského zázemí, aby organizovali partyzánský boj, podmíněný vysokou politickou uvědomělostí obyvatelstva, kterou probouzeři svými literárními a výtvarnými díly. Uvědomit negramotné nebo pologramotné obyvatelstvo o cílech boje byl úkol vyčerpávající. Avšak bylo nutno jej splnit. Mao Ce-tung říká: „Chceme-li zvíťazit nad nepřitelem, musíme předně spoléhat na armádu s puškami v rukou. Nestací však vážit si pouze vojáků tohoto druhu. Musíme mít také ar-

mádu kulturní. Ta má nemalší měrou přispívat našemu úkolu, jímž je sjednocení národa a porážka nepřítelů" (Mao Ce-tung, Rozhovory o literatuře a umění).

Bylo třeba strhnout obrovské masy čínského lidu k boji. K tomu bylo třeba vychovat tisíce kádrových kulturních pracovníků, kteří by se této práce ujali. Předně tedy bylo pro ně nutno urychleně vytvořit revoluční kulturu, bojovou kulturu vysoké obsahové úrovně. Již v roce 1940, ještě před vyvrcholením revolučního boje, vysvětlil Mao Ce-tung tento názor ve své Nové demokracii slovy: „Měli bychom vyrovnávat rozdíly ve vědomostech vyžadovaných pro výchovu revolučních kádru a pro výchovu revolučních mas. Měli bychom tříbit a sjednocovat zvyšování standardní kultury a rozšiřovat ji. Revoluční kultura je mocnou zbraní lidové revoluce" (Mao Ce-tung, N. P., kap. 15).

Pro Čínu to byl problém zdánlivě nepřekonatelný, nesmírně obtížný a vysmívaný nepřáteli revoluce. Znesnadňovalo jej společenské rozvrstvení čínského obyvatelstva, které bylo nerovnoměrné.

Proletariát a zemědělské obyvatelstvo bylo téměř úplně negramotné. Státní škola inteligence, kterou řádíme k velké buržoasii, nechápala potřeby lidu a snažila se je naopak potlačovat a omezovat, kde se dalo. Proto mohla revoluce počítat jen s malou skupinou inteligence z drobné buržoasie, která revoluci podporovala a šla s průmyslovým proletariátem, jenž se stal bezvýhradným vůdcem všech revolučních akcí.

Čína byla od Opijové války (1840) polokoloniálním a polo feudálním státem po stránce politické, hospodářské i kulturní. Čína byla vykořisťována Brity, Francouzi, carským Ruskem a Američany, kteří ji

přeměnili ve svůj trh. Její vnitřní rozvoj byl brzděn prohloupení statkářskou neproduktivní třídou, která nebyla schopna otevřít oči a prohlédnout nové skutečnosti moderního světa. Ani Sun Jat-senova revoluce v roce 1911 nedokázala na tomto stavu nic podstatného změnit. Teprve v tak zvaném Hnutí 4. května (1919), kdy čínský lid bez ohledu na třídní příslušnost v řadě organizovaných demonstrací projevil svůj odpor vůči diktátu imperialistických mocností, teprve tehdy došlo k zásadním změnám ve staré úpadkové kultuře. Kuo Mo-žo o tom říká: „Nová kultura vytvářená od Hnutí 4. května není již zastaralou kulturou staré demokracie, ale stává se novou kulturou nové demokracie; to jest prot imperialistickou a protifeudální; náleží lidovým masám, vedeným proletariátem“ (Kuo Mo-žo, Sjednocená fronta v literatuře a umění 1950, čas. Lidová Čína č. 1).

Kuo Mo-žo zde přejímá výrazy protimperialistický a protifeudální od Mao Ce-tunga. Kultura byla protimperialistická, protože sloužila boji a probouzení boje čínského národa proti zahraničnímu koloniálnímu útlačku jak se strany západních kolonialistů, tak i Japonska. Protifeudální byla v tom, že se snažila vypořádat se v zásadě se zpátečnickou skupinou čínských velkostatkářů. Stavěla se proti zastáncům tak zvané staré demokracie, jejíž spisovatelé a umělci nechtěli vidět skutečnost, představovanou intenzivním pohybem milionových lidových mas. Zavírali před skutečností oči a tvořili pouze pro svou společenskou třídu. Zaslepení a nevědomí stáli proti mocnému proudu lidové povodně. Romsah škody, kterou lidu způsobili tím, že morálně a theoreticky podporovali velkou čínskou buržoazii, byl nesmírný. Zdržovali revoluci a působili rozkladně

i na kolísavou inteligenci z drobné buržoazie. Revoluce dostala proto svůj bezvýhradný a přímý směr, až když se jejího vedení ujal průmyslový proletariát, který byl nejpevnější a nejpokrokovější složkou čínského národa. Proletariát, který řídí směr boje lidových mas, dal i charakter kulturnímu hnutí v Číně. Liu Ting-i* říká: „Kulturní hnutí se uskutečňuje pod vedením proletariátu. Je to protimperialistická a protifeudální kultura patřící lidu a jako taková se vyvíjí směrem k socialistické kultuře mezinárodního proletariátu“ (Liu Ting-i, Vzdělání a kultura v Nové Číně, čas. Lidová Čína č. 8).

Imperialistický a feudální útlač způsobil, že se lidové masy daly na stranu revoluce. To byl předpoklad a souhrn základních objektivních podmínek. Otázkou však zůstalo, jak široké lidové masy v sjednocené frontě organizovat, aby šly za stejnými cíly pod vedením proletariátu, protože „bez takového sjednocené fronty a bez jejího správného politického vedení by bylo nemožné sjednotit síly celé země, porazit nepřitele a zvítězit v čínské revoluci“ (Kuo Mo-žo, Sjednocená fronta v literatuře a umění).

Jednotná fronta, o které mluví Kuo Mo-žo, existovala mezi pokrokovými spisovateli a umělci již od Hnutí 4. května 1919. Byla charakterisována odporem vůči imperialismu a stavěla se proti feudálním přežitkům, které v Číně vládly. Nebyla však ideově dostatečně podložena, takže její strategické cíle byly nezřetelné a o metodické drobné propagační plánované práci se nedalo vůbec mluvit. Teprve po roce 1927, po zlomu, kterým bylo charakterisováno první období čínské revoluce, po Čiang

* Liu Ting-i je ředitelem informačního odd. ústředního výboru Kom. strany Číny.

Kai-šekové zradě a rozpadu revoluční čínské vlády, došlo k podstatným změnám. V literárních a uměleckých kruzích se vytvořila radikální levicová skupina, vedená proletářskými spisovateli a spisovateli, pocházejícími z drobné buržoasie. V čele tohoto hnutí stál spisovatel Lu Hsiün. V boji proti imperialismu a feudalismu soustředil pozornost čínských spisovatelů a umělců na drobného člověka. Odhalil jeho bezmeznou bídu a beznadějně postavení pod kuomintangskou reakční vládou. Teprve jeho díla začala otvírat oči čínské buržoasii. Tehdy si buržoasie první uvědomila skutečnost v celé nahotě.

Obraz hladovějící a vyčerpané Číny, volající po rychlé pomoci, ovlivnil zvláště čínské studentsko, které bylo od květnového hnutí* vedle proletariátu nejaktivnější a nejpokrokovější politickou složkou. Literatura a umění, opírající se o příklad Lu Hsiü-nova realismu a pracující pro lid, byly prostředkem, kterým byly vyhovávány revoluční kádery pro revoluční boj. Když potom došlo k čínsko-japonské válce, spojili se ve společném boji spisovatelé a umělci všech společenských tříd. „Vojenská polnice je všechny probudila. Shromáždila je do ulic, na frontu a na venkov,“ jak říká Kuo Mo-žo (ke spisovatelům, 1942). Toto sjednocení mělo však vedle svých kladných stránek i stránky záporné. Pod vlivem spojeného postupu došlo v některých případech k pravým úchylnkám, k opomnutím, které narušovaly správnou linii a poškozovaly boj. Přesto však kulturní hnutí zhruba zachovalo správný směr a stávalo se stále důležitějším. Kulturní pracovníci byli vedoucími lidmi celé války odporu. Nepracovali jen na svých dílech, ale žili mezi lidem a bojovali

* Hnutí 4. května.

na frontě. Čerpali tak inspiraci přímo ze života lidu, ze života, který s ním žili a který mohli potom s jedinečným pochopením a srozumitelností přenášet a umělecky vyjadřovat ve svých dílech. Hodnota jejich prací se pak opětně projevila v revolučnosti lidových mas, jímž se jejich prostřednictvím politické problémy a cíle přiblížily. Mao Ce-tung říká: „Revoluční kultura je mocnou zbraní lidové revoluce. Před vypuknutím revoluce revoluční kultura dláždí cestu revolučnímu myšlení. Za revoluce je nutnou a důležitou částí generální fronty a kulturní revoluční pracovníci se potom stávají na této kulturní frontě veliteli různých hodnotostí“ (Mao Ce-tung, Nová demokracie, kap. 15).

Úchytky se projevily pravidelně tím, že spisovatelé nebo umělci zapomněli na svou úlohu, kterou bylo zhodnocení lidového boje. Nechali se strhnout svými třídními zájmy. Začali zpodobovat upadající buržoasní prostředí, ze kterého vzešli, a ztratili styk s bojujícími masami. Tím se stali pro revoluci bezvýznamnými. „Kulturní pracovníci a kulturní myšlení, které je izolováno od lidových mas, to jsou pouze velitelé vzdůšných zámků nebo velitelé bez vojska. Jejich palba nemůže nepřítel nikdy zasáhnout“ (Mao Ce-tung, citované dílo, kap. 15).

A tak třebaže během posledních třiceti let čínští spisovatelé a umělci se zhruba všichni stejně zaměřovali na boj proti přežitkům statkářské feudální literatury a umění a proti fašistické literatuře a umění za kuomintangského režimu, přece jenom se začali dělit na dvě skupiny, lišící se svým zaměřením. Do první náleželi liberálně buržoasní spisovatelé a umělci, kteří se řídili heslem „Umění pro umění“, do druhé proletářští spisovatelé, kteří zdůrazňovali, že tvoří „Umění pro lid“. Skupina „Umění

pro umění" stála pod vlivem buržoazního umění Evropy a Ameriky. Avšak evropská a americká náplň byla cizí čínskému lidu a tak spisovatelé a umělci tohoto směru nejen že byli osamoceni, ale ztratili kontakt s opravdovým životem svého národa a tím i čtenáře, posluchače nebo diváky. Stali se tak politováníhodnou skupinou, která tvořila vlastně jen pro sebe a malý okruh svých přátel. Jejich díla byla odrazem vnitřní politiky kuomintangské vlády, která byla na pokraji rozpadu. Poměry, které vládlý v Číně v posledních deseti letech, vyjádřili kulturní pracovníci ve svém „Prohlášení kulturních pracovníků“ (Wen Hua Co Čia Hsüan jen) v roce 1945 takto: „Ve vnitřní politice jsme nedosáhli jednoty; ve vládě vládně korupce a úplatkářství, v kultuře a výchově trpíme omezeními a útlakem. V okanzhiku, kdy světová válka se blížila k vítězství, nemáme dostatek sil, abychom zadrželi postup nepřítelů nebo koordinovali naše akce s akcemi spojenců. Otálime v nové době. Tisíce zraků se k nám kriticky obrací.“ Situace byla však na-
prsto jiná v osvobozených oblastech, odkud byl veden proti imperialistům nejtvrší boj. Do osvobozených oblastí se soustřeďovali pokrokoví spisovatelé a umělci z velkých čínských měst. Mao Ce-tung říká: „Od okanzhiku, kdy začala válka odporu proti Japonsku, přicházelo do Jen-anu a našich ostatních vojenských základů stále více revolučních spisovatelů a umělců“ (Rozhovory o literatuře a umění). Těmto kulturním pracovníkům bylo umožněno pracovat pro lid, který tvořil převážnou většinu čínského obyvatelstva. Zatím co v kuomintangských oblastech byli kulturní pracovníci, kteří se snažili mezi lid pronikat a učit ho, persekvováni, v osvobozených oblastech byl takovýto styk umož-

ňován naprostou svobodou, a byl dokonce požádán, „protože chceme-li dosáhnout pokroku, musíme se postarat, aby tyto dvě síly (lid a kulturní pracovníci) splynuly“ (Mao Ce-tung, citované dílo). To bylo pro kulturní pracovníky něco naprosto nového. Čínská inteligence se až do té doby cítila nadřazena pracujícímu lidu. Teprve bezprostřední nutnost, změna většiny objektivních podmínek, která vyplývala z vnějšího imperialistického a z vnitřního feudálního útlačku, je přivedla tam, kde bylo jejich pravé místo, kde se mohli opravdu uplatnit, to jest na frontu, do vesnic a mezi proletariát. Bylo tomu skutečně tak? Bylo, ale dělo se to spontánně v politicky nepřehledných okanzhích a v době nejtvršího boje. Kulturní pracovníci si uvědomovali závažné cíle národně osvobozovacího boje i revoluce. Věděli, že se literatura i umění „mají stát mocnou zbraní, s jejíž pomocí spojíme a vychováme svůj národ k útoku na nepřítel a k jeho zničení a umožníme tak lidu, aby bojoval proti nepříteli na sjednocené frontě“ (Mao Ce-tung, citované dílo). V drobné práci však nepostupovali metodicky. Neuvědomovali si své chyby proto, že podléhali starým předsudkům, výhradám, které vyplývaly z jejich třídního původu. Nedokázali si stále plně ujasnit, že k dosažení konečného vítězství je třeba ztotožnit se s proletariátem a s lidovými masami, které jsou nejmocnější silou v Číně, silou, již je třeba pochytit. Stále nechtěli, že jejich čtenáři, posluchači nebo diváky budou a musí být v budoucnosti lidové masy a že díla spisovatelů a umělců vytvářená musí odpovídat potřebám mas a být jim plně srozumitelná. A tak v okanzhích nejtěžšího boje bylo nutno situaci propracovat a budovat vědeckou teorii na základe konkrétních podmínek. Tohoto úkolu se ujal

Mao Ce-tung jako theoretik čínské revoluce. Hu Šeng * o tom říká: „V okamžiku těžké národní krise a v okamžiku, když nad hlavami širokých mas čínského lidu visely temné mraky, velký vědecký prozíravý člověk použil těchto slov **, aby nás povzbudil k tomu, abychom hleděli kupředu a abychom dále pracovali. Obraz nové Číny, který nám načrtl, nevyplýval z osobních přání, ale z vědeckých dedukcí a stál se proto nezměnitelným zaměřením pro bojující čínský lid“ (Hu Šeng, Deset let Mao Ce-tungovy Nové demokracie, čas. Lídová Čína č. 2, str. 11).

V květnu 1942 byla svolána do Jen-anu konference kulturních pracovníků. Na několika zasedáních byly probírány vztahy „mezi literární a uměleckou prací na jedné straně a prací revoluční na straně druhé“. Na této konferenci si čínští kulturní pracovníci, spisovatelé a umělci museli vyjasnit samou podstatu problému. Šli až na kořen věci, kterým je uvědomění (jak to vyjadřuje M. Gorkij ve svém projevu k sovětským spisovatelům), „... že právě práce mas je základním organizátorem kultury a tvůrcem všech idejí, těch, které po staletí snižovaly rozhodný význam práce — prameně našeho vědění — i oněch idejí Marxe-Lenina-Stalina, které dnes vychovávají revoluční uvědomění proletářů všech zemí a v naší zemi vyzdvihují práci na vyšší síly, která tvoří základ tvorby, vědy a umění“ (Maxim Gorkij, Stati o literatuře a umění, Praha 1949, str. 192).

* Hu Šeng - soudobý spisovatel a kritik.

** Rozumí se nadšeně zakončení Mao Ce-tungovy Nové demokracie: „Bude to nová Čína, která se postaví před každého z nás. Měli bychom být připraveni na to, abychom ji mohli přijmout. Na obzoru se objevuje stozár lodí „Nová Čína“. Měli bychom tleskat na uvítanou. Pozvedněte paže, nová Čína je naše!“

Je-li pro Gorkého v době výstavby Sovětského svazu „práce mas základním organizátorem kultury a tvůrcem všech idejí“, pak pro Mao Ce-tunga je v době národně osvobozovacího a revolučního boje organizátorem kultury a tvůrcem všech idejí — boj lidových mas. A naopak plody kultury musí sloužit dělníkům, rolníkům a vojákům v jejich boji. To si musí kulturní pracovníci uvědomit, „protože vztahy mezi literaturou a masami se v základě změnily, literatura se nyní stala účinným nástrojem k výchově mas i kádřů“ (Čou Jang, Nová lidová literatura, str. 70).

ZDENĚK HRDLÍČKA.

ÚVOD.

ROZHOVORY O LITERATUŘE A UMĚNÍ NA JEN-ANSKÉ KONFERENCE.

(2. KVĚTNA 1942.)*

Soudruzi!

Sezvali jsme vás, abychom si zde pohovořili. Naším cílem je vyměnit si názory a prozkoumat přesné vztahy mezi literární a uměleckou tvorbou a obecnou prací revoluce. Chceme, aby se revoluční literatura a umění správně vyvíjely a aby poskytovaly ještě větší podporu ostatní revoluční práci a tak přispěly ke konečné porážce nepřítel našeho národa a uskutečnily náš úkol, totiž osvobození našeho národa.

Naš boj za osvobození čínského národa je veden na několika frontách. Zhruba řečeno máme frontu civilní a frontu vojenskou, jinými slovy frontu kulturní a frontu válečnou.

Chceme-li zvítězit nad nepřitelem, musíme se předně opírat o vojáky s puškami v rukou. Avšak nestačí mít pouze armádu tohoto druhu. Musíme mít také armádu kulturní. To znamená, že si musíme opatřit i armádu kulturní, která je naprosto nezbytná pro naše vítězství nad nepřitelem. Tato kulturní armáda se objevila v Číně po Hnutí 4. května (1919) a pomáhala čínské revoluci. Postupně omezila sféru feudální kultury a oně kultury, která otrocky sloužila imperialistické agresi a oslabil její síly.

* Viz úvod (pozn. překl.).

Reakce proto může nyní používat v boji proti nové kultuře pouze tak řečené metody „kvantitativy proti kvalitě“. Jinými slovy: reakce, která má péti, nemůže sice vydávat nic hodnotného, ale zato chrčí za každou cenu obrovské množství věcí.*

Od Hnutí 4. května na kulturní frontě to byla literatura i umění, které dosáhly nejlepších výsledků a staly se nejdůležitějším ísekem. Revoluční literatura a umění se velmi rozvinuly v době občanské války (1927—1936). Třebaže umělecká činnost a tehdejší vojenské akce Rudé armády měly zhruba stejný cíl, obojí práce nebyla ve skutečnosti vůbec koordinována. Obě bratrské armády musely vybojovat všechny své bitvy osamoceně, protože se mezi ně postavila tehdejší reakce.

Od okamžiku, kdy začala naše válka odporu proti Japonsku, přicházelo do Jen-anu a našich ostatních protijaponských základen stále víc revolučních spisovatelů a umělců.

To bylo znamenité. Ale to, že přišli do těchto základen, neznamenalo ještě, že tam splynuli s lidovým hnutím. Chceme-li však, aby naše revoluční práce zdárně pokračovala, musíme dosáhnout toho, aby tyto dvě síly úplně splynuly. Dnes jsme zahájili tuto konferenci především proto, abychom učinili z literatury a umění plnou součást svého revolučního aparátu. Musí se stát mocnou zbraní, jež by sjednocovala a vychovávala náš lid a bojovala a hubila nepřítel a tak pomáhala našemu lidu, aby bojoval proti nepříteli jako jeden muž, nadšeně a obětavě.

Jaké otázky musíme vyřešit, abychom dosáhli tohoto cíle? Jsou to otázky našeho stanoviska, na-

* (literárního a uměleckého braku), pozn. překl.

šeho postoje, našeho působení, naší práce a našeho studia.

1) Otázka našeho stanoviska: My stojíme na stanovisku proletariátu a lidových mas. Komunisté mimo to musí zaujmout i stanovisko strany a stranické politiky. Zde se musíme ptát, zda není mezi našimi spisovateli a umělci stále ještě mnoho těch, kdo dosud jasně a správně nechápou naše stanovisko? Já myslím, že ano. Mnozí z našich soudruhů opětovně toto své stanovisko ztrácejí.

2) Otázka našeho postoje: Po otázce našeho stanoviska se dostává na řadu otázka našeho postoje k různým konkrétním problémům. Vezmeme na příklad otázku, zda máme chválit nebo odhalovat? To je právě otázka našeho postoje. Jaký postoj máme zaujmout? Podle mého názoru potřebujeme obou, jedinou otázkou je, vůči komu.

Jsou tři druhy lidí: naši nepřítelé, naši přátelé a my sami — proletariát a jeho předvoj.

Ke každé z těchto tří skupin musíme mít jiný postoj. Máme snad chválit naše nepřítelé, japonské fašisty a ostatní nepřátele lidu? Rozhodně nemůžeme, protože to jsou ti nejozdravnější reakcionáři. Po technické stránce snad mají několik kladů. Mohou na příklad mít dobré pušky a děla. Avšak tyto dobré zbraně se v jejich rukou mění v nástroje reakce. Úkolem našich vojáků je vyrvat z jejich rukou tyto pušky a děla a obrátit je proti nim. Úkolem naší kulturní armády je odhalit všechnu krutost a podlost nepřátel a ukázat, že jejich porážka je nevyhnutelná. Musí zmobilizovat náš lid a vojáky k nadšenému a obětavému boji proti Japoncům, aby je rozhodným způsobem potřeli.

K našim přátelům a našim různým spojencům bychom měli zaujmout postoj spolupráce a kritiky.

Jsou nejriznější druhy spolupráce a nejriznější druhy kritiky.

Chválíme jejich odpor vůči nepříteli a mají-li úspěch, projevujeme své nadšení.

3) Nevykládají-li však všechnu energii na boj proti nepříteli, musíme je kritizovat, stejně jako musíme kritizovat a odporovat těm, kdo se staví proti komunistům a lidu a kdo se stávají den ode dne reakčnějšími.

Musíme samozřejmě chválit lidové masy, jejich práci a boj, lidovou armádu a stranu. Ovšem lid má také své nedostatky.

Mnozí mezi proletariátem se stále ještě nezavazují k maloburžoasnímu myšlení. Myšlení některých rolníků a příslušníků drobné buržoasie je zaostalé. To jim ztěžuje jejich boj.

Po dlouhou dobu bude třeba je vychovávat a pomáhat jim, aby se zbavili svého břemene a tak mohli různě vykročit vpřed. Sami se již během boje napravili nebo napravují. Naše literatura a umění musí léčit průběh těchto jejich proměn a nikoli na ně nahlížet s jednostranného hlediska, to jest chybně se jim vysmívat nebo se dokonce vůči nim stavět nepřátelsky. To, co napíšeme, musí napomáhat většině lidí, jeho pokroku, aby bojoval nadšeně a obětavě, zbavil se své zaostalosti a rozvinul svou revolučnost. Rozhodně to nesmíme dělat naopak.

4) Otázka našeho působení: To je otázka, pro koho vlastně tvoří spisovatelé a umělci? V pohraničních oblastech Šan-hsi, Kan-su, Ning-chia a v protijaponských základech v severní a střední Číně je tento problém zcela odlišný od kuomintangského zájmu nebo od předválečné Šanghaje. Tehdy v Šanghaji převážnou část těch, kdož se zajímali o revoluci

literární a umělecká díla, tvořili studenti, zaměstnanci a předníci.

Od okamžiku, kdy začala válka, čtenářská obec se v kuomintangském zázemí poněkud rozšířila. V podstatě však to jsou stále tižší lidé. Kuomintangská vláda totiž znemožňuje dělníkům, rolníkům a vojákům přístup k revolučnímu umění a literatuře. V našich protijaponských oblastech je tomu právě naopak. O umělecká a literární díla se zájímají dělníci, rolníci a vojáci stejně jako naše kádry ve straně, ve vládě a v armádě. Také v našich protijaponských oblastech máme studenty. Avšak tyto studenti se zcela liší od studentů starého typu. Jestliže se snad ještě nestali kádrovými pracovníky, stanou se jimi v budoucnosti. Kádroví pracovníci, vojáci v armádě, dělníci v továrnách, zemědělci na vesnicích, jakmile se naučí číst, chtějí číst knihy a noviny, a i když neumí číst, chodí do divadla, dívají se na obrazy, zpívají a chtějí slyšet hudbu. To je veřejnost, pro níž tvoříme svou literaturu a umění. Vezměme si kádry. Nemyslete si, že je to jen nepatrná hrstka lidí; svým počtem daleko převyšují čtenáře kterékoli knihy v kuomintangském zázemí. Knihy tam obvykle vycházejí v nákladu 2000 svazků. I když taková kniha vyjde ve třech vydáních, je to stále ještě toliko 6000 výtisků. Avšak počítáme-li naše kádrové pracovníky toliko v Jen-anu, máme více než deset tisíc lidí, kteří umějí číst. Nadto mnozí z nich jsou lidé, zocelení dlouhou revoluční činností. Přišli sem ze všech koutů země a odtud se zase rozcházejí pracovat na všechny strany. Proto jejich školení je nesmírně důležitým úkolem. Pro tyto lidi by měli naši umělci a spisovatelé pracovat co nejlépe.

Jsou-li výtvoři umění a literatury určeny dělní-

kům, rolníkům, vojákům a kádrovým pracovníkům, vzniká tedy problém, jak jim porozumět a důkladně je poznat. Abychom jim dovedli porozumět a důkladně je poznat, to vyžaduje velké práce. Musíme porozumět nejrozumnějším problémům, obeznamenit se důkladně s nejrozumnějšími otázkami, porozumět nejrozumnějším lidem a poznat nejrozumnější lidi v jejich životě, v jejich práci, ve stranických orgánech, na vesnicích, v továrnách, v Osmé a Nové čtvrté armádě. Naši umělci a spisovatelé se ovšem musí věnovat své literární a umělecké tvorbě, ale prvním jejich úkolem je porozumět a důkladně poznat lidi. Jak to vypadalo s našimi spisovateli a umělci po této stránce dříve? Já myslím, že dříve se jim nedostávalo ani znalosti ani porozumění. Byli jako hrdinové bez bojště.

Co to znamená, že se jim nedostávalo znalostí? Neznali lidi, to jest, naši spisovatelé a umělci nebyli obeznámeni ani s tím, co popisovali, ani s prostředím, na něž měli působit, a někdy dokonce mu byli naprosto cizí. Naši umělci a spisovatelé neznají důkladně dělníky, neznají rolníky, neznají vojáky a neznají také naše kádrové pracovníky.

Co to znamená, že se jim nedostává porozumění?

Jejich jazyk je nesrozumitelný. Vy mluvíte jazykem intelektuálů a oni mluví jazykem lidových mas. — Jak jsem již kdysi dříve řekl, mnoho našich soudruhů s oblibou hovoří o „popularisaci“. Co však „popularisace“ znamená? Znamená, že naši umělci a spisovatelé musí ztotožnit své myšlení a city s myšlením a city dělnických, rolnických a vojenských mas. A aby toho dosáhli, musí začít se studiem lidového jazyka. Cožpak je vůbec možno mluvit o literární a umělecké tvorbě, když ani nerozumíme jazyku lidí?

Když jsem mluvil o hrdínech bez bojiště, mínili jsem tím to, že masy vůbec nemají porozumění pro vaše geniální myšlenky a čím více stavíte před nasami na odiv svou originální osobnost a čím více se tváříte jako hrdinové a snažíte se jim vnutit své teorie, tím méně jsou ony ochotny koupit vaše zboží.

Chcete-li, aby vám masy rozuměly, chcete-li s masami splynout, musíte učinit vážné rozhodnutí. Musíte podstoupit dlouhý a dokonce i velmi bolestivý proces převychovy. Chtěl bych vám zde něco povědět o své vlastní zkušenosti, o tom, jak se měnily mé vlastní city.

Začínal jsem také jako student a ve škole jsem si osvojil studentské mravy. Zdálo se mi holou nemožností, že bych v přítomnosti studentů, kteří nikdy nic nezvali na záda a nic neuchopili rukou, mohl vykonat sebelepší manuální práci, na příklad přehodit si přes záda své vlastní zavazadlo. V té době jsem byl přesvědčen, že jediní čisti lidé na světě jsou intelektuálové a že dělníci, rolníci a vojáci jsou špinaví. Byl bych si proto beze všeho oblékl šaty vypůjčené od kteréhokoli intelektuála, protože jsem se domníval, že jsou čisté, avšak nikdy bych byl neoblékl šaty dělníka, rolníka, či vojáka, neboť jsem si myslel, že jsou špinavé. Za revoluce jsem žil mezi dělníky, rolníky a vojáky a pohnáhl jsem je začal poznávat. I oni se začali se mnou postupně seznamovat. Tehdy, teprve tehdy, se v základě změnilo mé buržoasní a maloburžoasní cítění, které mi všlípila buržoasní škola. Od té doby kdykoli srovnávám intelektuály, kteří se dosud nezměnili, s dělníky, rolníky a vojáky, uvědomuji si, že tyto intelektuálové mají nejen mnoho nečistoty ve své mysli, ale i jejich tělo bývá nečisté. Nejčistší

lidé přece jen jsou dělníci a rolníci. I když mají umazané ruce a na nohou kravský hnůj, jsou čistší než buržoasie a maloburžoasie.

To je to, co mým změnou citů. Je to přechod z jedné společenské třídy do druhé. Chtějí-li naši spisovatelé a umělci z řad inteligence, aby lidem dostatečně přijímal jejich díla, musí se změnit, musí přetvořit své myšlení i city. Nedokážou-li se změnit, nedokážou-li se přetvořit, všechna jejich práce nebude mít charakter.

Poslední otázkou je otázka našeho studia. Tím mým studium marx-leninismu a společnosti.

Každý, kdo se rozhodl, že se stane marx-leninským revolučním umělcem a dokonce je při tom členem strany, nutně musí zřejmě ovládat marx-leninské učení.

Dodnes však mnohým z našich soudruhů chybí základní marx-leninský postoj. Tak na příklad jedním ze základních principů marx-leninismu je to, že objektivní skutečnost určuje ideologii čili že objektivní skutečnost třídního a národnostního boje určuje naše myšlení a naše city. Někteří naši soudruzi však tento princip obrátili docela na ruby. Tvrdí, že východiskem všeho má být „lásky“. Mluvíme-li však o lásce, pak ve třídní společnosti může být pouze láska třídní. A přece tyto soudruzi se pokoušejí najít nějakou lásku, která by stála nad třídami. Hledají lásku abstraktní a podobně i abstraktní svobodu, abstraktní pravdu, abstraktní lidskou přirozenost atd. Dokazují tím jen, jak hubo jsou ovlivnění buržoasií. Ti se musí velmi důkladně zbavit tohoto vlivu a s nepřepojatým srdcem se pustit do studia marx-leninismu.

Jistě se spisovatelé a umělci musí učit metodám tvůrčí práce, ale marx-leninismus je věda, kterou se

musí zabývat každý revolucionář. Spisovatelé a umělci nemohou být výjimkou.

Vedle toho však musí také studovat naši společnost, různé třídy, z nichž se skládá, prozkoumávat jejich vzájemné vztahy, jejich speciální ráz, jejich tvářnost a myšlení. Teprve až všechno tohle jim bude naprosto jasné, bude mít naše umění bohatý obsah a správné zaměření.

Znínil jsem se dnes jen letmo o těchto několika problémech a doufám, že vy všichni projevíte své názory na tyto a jiné otázky, které se nás týkají.

Z Á V Ě R.

(23 KVĚTNA 1942.)

Soudruzi!

V jednom měsíci se zde scházíme již po třetí. Poněvadž jsme se všichni snažili najít pravdu, přeneslo tu své referáty několik desítek soudruhů komunistů i nestraníků a vznikla velmi živá diskuse; všechny otázky byly důkladně prověřány a nabýly konkrétní podoby. Jsem přesvědčen, že z toho bude mít prospěch všechna naše literární a umělecká práce.

Při diskusích o těchto problémech musíme vycházet ze skutečnosti a nikoli z pouhých definic. Použili bychom nespřávné metody, kdybychom hledali definice literatury a umění ve školských učebnicích a kdybychom z nich chtěli vytvořit měřítko dnešního literárního a uměleckého úsilí a na jeho základě pak chtěli posuzovat ony rozličné názory, které se tu vyskytly, a celou diskusi. My jsme marxisté. Marxismus nás učí, že se nesmíme dívat na problémy s hlediska nějakých abstraktních definic, nýbrž že musíme vycházet z objektivní reálné skutečnosti. Rozborem skutečnosti musíme nalézt své měřítka, politiku i metody. Nyní diskutujeme o literární a umělecké práci a i zde musíme postupovat stejným způsobem.

O jakou skutečnost nyní jde? Skutečnost vypadá takto: Čína vede již pět let obrannou válku proti Japonsku. Na celém světě zní boj proti fašismu.

Čínští velkostatkáři a velká buržoazie se ve válce proti Japonsku chovají nerozhodně a ve vnitřní politice uplatňují krajní útlak. Od 4. května 1919 existuje revoluce literární a umělecké hnutí. Toto hnutí v minulých třídavaceti letech, přes všechny nedostatky, velmi prospělo revoluci. Osmá polní armáda a Nová čtvrtá armáda vytvořily demokracické protijaponské základy. Mnoho spisovatelů a umělců se připojilo k těmto armádám. Prostředí a úkoly spisovatelů a umělců v našich oblastech jsou zcela jiné, než jaké mají spisovatelé a umělci v kuintangském zázemí. Nyní v Jen-anu a v ostatních protijaponských základech se již diskutovalo o problémech literární a umělecké práce. To všechno jsou reálné, nezvratné skutečnosti. Své problémy musíme proto řešit na základe těchto skutečností.

Nu a co je tedy jádrem našeho problému? Podle mého názoru je to v podstatě nutnost ztotožnit se s masami a otázkou, jak toho dosáhnout. Nevyřešíme-li tento problém nebo nebude-li vyřešen správně, nebudou naši spisovatelé a umělci nikdy schopni vyrovnat se se svým prostředím a svými úkoly a naráží na množství dalších vnitřních i vnějších problémů.

Ve svém závěru se budu zabývat výhradně jádrem tohoto problému a současně se zmíním i o jiných otázkách, které s tím souvisí.

I.

První otázka zní: Pro koho je určena naše literatura a umění? Na první pohled by se zdálo, že tato otázka byla již našimi soudruhy spisovatelů a umělců v různých protijaponských základech vyřešena a že je zbytečné o ní dále diskutovat. Avšak skuteč-

nost je docela jiná. Mnoho našich soudruhů nedovedlo tuto otázku jasně vyřešit. A proto jejich cítění, jejich díla, činnost a názory na poslání literatury a umění jsou často více méně v rozporu s potřebami lidových mas a s požadavky, vyplývajícími z charakteru nynějšího boje. I když se do řad našich spisovatelů a umělců mohli vloudit dočasní oportunisté nebo dokonce zvědovalé, vyslání nepřítelů a kuomintangskou špiónážní službou, kryjící se literární a uměleckou prací, přece všichni ostatní naši kulturní pracovníci, spisovatelé a umělci i ostatní literární a umělečtí pracovníci vstoupili do komunistické strany, do Osmé polní a Nové čtvrté armády, aby se zúčastnili velkého osvobozovacího boje. Všichni, s výjimkou několika výše uvedených lidí, usilovně pracují na našem společném díle. Díky těmto soudruhům veškerá naše literární činnost, naše divadlo, hudba a výtvarné umění dosáhly velikých úspěchů. Mnozí z nich zahájili činnost až po vypuknutí války, jiní se věnovali revoluční činnosti již dávno před válkou a prošli mnoha trpkými zkušenostmi. Jejich činnost i díla měla velký vliv na široké masy lidí. Proč tedy říkáme, že i mezi těmito soudruhy si někteří nevyřešili zcela správně otázku, komu vlastně jsou literatura a umění určeny?

Copak někdo z nich snad zastává názor, že revoluční literatura a umění nejsou určeny pro široké masy lidí, ale pro vykořisťovatele a utlačovatele?

Ovšem, vykořisťovatelé a utlačovatelé také mají svou literaturu a umění. Je to literatura a umění, které slouží třídě statkářů, je to literatura a umění feudální, literatura a umění vládnoucí třídy z doby čínského feudalismu. Taková je skutečnost. Tato literatura a umění mají i v dnešní Číně stále ještě značný vliv. Vedle toho existuje také literatura a

umění, které slouží buržoasii. Je to literatura a umění buržoasní. Někteří lidé jako Liang Si-čiu, kterého Lu Hsün ostře kritisoval, mají plná ústa řečí, že literatura a umění stojí nad třídami, ale ve skutečnosti obhajují literaturu a umění buržoasní a staví se proti proletářské literatuře a umění. Dále existuje literatura a umění, které slouží zájmem imperialismu. Lidé jako Čou Co-žen a Čang Cz-ping jsou exponenty této tak zvané otrocké kultury, to jest otrocké literatury a umění. Dále existuje literatura a umění vytvořené „zvláštní“ (tajnou) službou, které lze nazvat „zvláštní“ literaturou a „zvláštním“ uměním. Tato literatura a toto umění vypadají navenek velmi revolučně. Ve skutečnosti patří do tří shora uvedených kategorií.

Naše literatura a umění nejsou tvořeny pro žádou z předchozích skupin, ale pro lid. Již jsme si řekli, že nová čínská kultura v nynějším vývojovém období je protimperialistická a protifeudální kultura lidových mas, vedených proletariátem. Všechny záležitosti mas musí být nyní bezpodmínečně řízeny proletariátem. Všechno to, co má nyní ve svých rukou buržoasie, nemá nic společného s lidovými masami. To patří i o naší nové literatuře a umění, které přirozeně tvoří součást nové kultury. Neodmítáme používat starých forem vytvořených feudalismem a buržoasií. V našich rukou však tyto staré formy musí být přetvořeny a naplněny novým obsahem. Dostanou tak revoluční charakter a budou sloužit lidu.

Co jsou však lidové masy? Nejširší lidové masy, přes devadesát procent veškerého našeho obyvatelstva, tvoří dělníci, rolníci, vojáci a drobná buržoasie. Naše literatura a umění musí proto za prvé sloužit dělníkům, kteří jsou vedoucí revoluční třídou, za

druhé rolnictvu, nejmocnějšímu a nejrozhodnějšímu spojení pracující třídy v revoluci, za třetí ozbrojeným silám dělníků a rolníků, to jest Osmé polní a Nové čtvrté armády a lidovým milicím, které jsou naší hlavní silou ve válce, za čtvrté drobné buržoasii, která je také našim revolučním spojnecem a může s námi po dlouhou dobu spolupracovat. Tyto čtyři skupiny tvoří většinu čínského lidu. Představují nejširší lidové masy.

Musíme také spolupracovat s těmi statkáři a s buržoasií, kteří ještě odporují Japoncům, ovšem ti se staví proti demokracii, určené pro nejširší masy. Mají také svou vlastní literaturu a umění. Naše literatura a umění se pro ně nehodí a oni je také odmítají.

Naše literatura a umění musí sloužit oněm čtyřem shora uvedeným skupinám. Z nich nejdůležitější jsou dělníci, rolníci a vojáci. Drobná buržoasie, ač má vyšší kulturní úroveň než dělníci, rolníci a vojáci, je poměrně málo početná a její revoluční duch je nejslabší. Naše literatura a umění musí proto na prvním místě sloužit dělnictvu, rolníkům a vojákům a teprve na druhém místě drobné buržoasii. Proto není možno, aby drobná buržoasie byla stavěna na první místo a dělníci, rolníci a vojáci teprve na místo druhé.

A je to právě tato otázka, komu má sloužit literatura a umění, v níž dosud část našich soudruhů ještě nedospěla k správnému a jasnému řešení. Nemůžeme tím, že by snad v theorii chybovali. Ani jeden z těchto našich pracovníků nepokládá v theorii, to jest ve svých projevech, dělníky, rolníky a vojáky za méně důležité než drobnou buržoasii. Moje poznamka se však týká skutečnosti a praxe. Cožpak někteří z nich ve skutečnosti a v praxi nepokládají

drobnou buržoasií za důležitější než dělníky, rolníky nebo vojáky? Myslím, že ano.

Mnoho soudruhů studovalo poměrně důkladně intelektuálně; rozebrali jejich psychologii. Měli je a dokonce omlouvali nebo brali v ochranu jejich nedostatků. Tím ovšem ztrácejí možnost sblížit se s dělníky, rolníky a vojáky a pomáhat jim v současném boji, popisovat je, vzdělávat a vychovávat je, a přimět k tomu i inteligenci, pocházející z drobné buržoasie. Mnozí z našich soudruhů maloburžoasněho původu, protože jsou intelektuálové, vyhledávají si přátele opět výhradně mezi intelektuály a věnují všechnu pozornost studiu a popisu inteligence. Kdyby ji studovali a popisovali se stanoviska proletariátu, nedalo by se proti tomu nic namítat.

To však nedělají, alespoň ne úplně. Staví se na stanovisko maloburžoasie a tvoří díla, která vyjadřují její názory. Pozorujeme to na mnohých literárních a uměleckých dílech. Velmi často v nich projevují své hluboké sympatie k intelektuálním maloburžoasněho původu a mívají soucit a dokonce i vynášejí slabosti drobné buržoasie. Tito soudruzi se nedovedou sblížit s dělníky, rolníky a vojáky, nerozumějí jim, nestudovali je a nemají mezi nimi důvěrných přátel, a proto nejsou s to je náležitě vypočítat.

Když je popisují, pak jejich postavy mají sice dělnický, rolnický nebo vojenský oděv, ale obličej prozrazuje drobnou buržoasií.

Po některých stránkách mají skutečně rádi rolníky, vojáky a dokonce i kádery, které vycházejí z dělnických, rolnických a vojenských řad. Jindy však, a po jiných stránkách, je rádi nemají. Nemají rádi jejich city a chování, nehoví jim formy jejich literatury a umění, které jsou stále ještě v plenkách

(nástenné noviny a kresby, lidové písně, pohádky, lidová řeč a pod.). Objeví-li se u nich k těmto věcem nějaká náklonnost, pak je to ze zvědavosti nebo proto, že jimi chtějí ozdobit svá vlastní díla nebo dokonce proto, že v nich nacházejí ony zaostré formy, které jim hovoří. Jindy jimi otevřeně pohrdají. Jejich láska patří vytvořením intelektuálů, drobné buržoasie a dokonce i buržoasie.

Tito soudruzi děpí svými zadnicemi na straně drobné buržoasie, nebo abych to řekl uhlašeněji, jejich hluboké duše dosud přebývají v království drobné buržoasie.

Tito soudruzi dosud nerozřešili otázku, kdo tvoří naši veřejnost, nebo aspoň nedospěli dosud k jasnému řešení.

To platí nejen o těch, kteří teprve nedávno přišli do Jen-anu, ale i o těch, kdo už byli na frontě a pracovali několik let v našich oblastech, v Osmé polní a Nové čtvrté armádě. Ani ti to nemají úplně vyřešeno. Úplné vyřešení tohoto problému může trvat osm i deset let. Avšak i kdyby to mělo trvat sebe déle, musíme tuto otázku vyřešit, musíme ji vyřešit jasně a jednoznačně. Mají-li naši spisovatelé a umělci do důsledků splnit svůj úkol, musí se nutně přeorientovat a musí proniknout mezi dělníky, rolníky a vojáky. Musí proniknout hluboko do jejich života, vyplněného skutečným bojem, a prostudovat a zažít marx-leninismus a studium společnosti. Tak se postupně dostanou, přejdou na stranu dělníků, rolníků a vojáků.

To jest jediná cesta, jak můžeme vytvořit opravdovou literaturu a opravdové umění pro dělníky, rolníky a vojáky.

Otázka, pro koho se má tvořit, je základní a zásadní otázkou. Až do nynější diskuse, rozporů a

nejednotnost mezi našimi soudruhů se netýkala této základní a zásadní otázky, ale problémů poměrně druhohadých, a někdy dokonce naprosto vedlejších.

V diskusi o této zásadní otázce nebylo na obou stranách celkem žádných rozporů, a naopak do jisté míry se všichni shodovali, protože všichni se do jisté míry dívali přezíravě na dělníky, rolníky a vojáky a isolují se od mas.

Ovšem tato jejich přezíravost vůči dělníkům, rolníkům a vojákům a jejich izolovanost od mas je jiná než ona, kterou nacházíme v Kuomintangu. V každém případě však i v našich řadách pozorujeme tyto tendence. Dokud nebude vyřešen tento základní problém, bude velmi těžko řešit i celou řadu problémů jiných. Tak na příklad další zásadní otázkou je sektářství v literatuře a umění. Chce-li však odstranit sektářství, musíme propagovat a uplatnit v praxi tato hesla: Pracujte pro dělníky a rolníky! — Pracujte pro Osmou polní a Novou čtvrtou armádu! Jděte mezi masy! Jen tak bude možno úspěšně dosáhnout tohoto cíle. Jinak se rozhodně nezbavíme problému sektářství. Lu Hsiün kdysi řekl, že k nejednotnosti na revoluční kulturní frontě dochází proto, že neexistuje společný cíl. Naším společným cílem však je práce pro dělníky a rolníky.

Tedy existoval tento problém v Šanghaji a nyní se objevuje i v Čung-čingu*. Tam je tato otázka velmi těžko řešitelná, protože revoluční spisovatelé a umělci jsou tam potlačováni a nemají možnost stýkat se s masami dělníků, rolníků a vojáků. Zde u nás je situace naprosto jiná. My hlásáme se vši

* Přechodné sídlo čínské vlády za války s Japonskem v západní Číně.

energii, aby se revoluční spisovatelé a umělci sbíhali s dělníky, rolníky a vojáků a dáváme jim naprostou svobodu, aby šli mezi masy. Dáváme jim také naprostou svobodu, aby tvořili opravdu revoluční díla. Proto u nás bude tato otázka záhy vyřešena. Ale nemáme-li daleko k vyřešení této otázky, neznamená to ještě, že jsme tuto otázku již úplně a do důsledků vyřešili.

Řekl jsem již, že chceme-li tuto otázku vyřešit důkladně a jednou provždy, musíme studovat marx-leninismus a společnost. Říkáme-li marx-leninismus, míníme tím opravdový, živoucí marxismus, který lze plně uplatnit v životě a boji mas. Nemíním tím pouze marx-leninismus na papíře. Přeneseme-li jej z knih mezi masy, stane se živoucím marxismem a pak sektářství naprosto zmizí. Tak vyřešíme nejen problém sektářství, ale i velmi mnoho jiných problémů.

II.

Až vyřešíme otázku, pro koho psát, musíme se obrátit k dalšímu problému, jaké metody máme užít ve své práci? Abych užil slov našich soudruhů: „Máme se snažit o zvýšení kulturní úrovně, nebo o výchovu na základně co nejšířší? V minulosti, ať již proto, že to pokládali za správné, nebo, že měli příliš přísné hledisko, někteří z našich soudruhů důležitost výchovy přezírali. Zeela nepřiměřeně zdůrazňovali zvyšování kulturní úrovně. Jisté je třeba trvat na zvyšování kulturní úrovně, ale přeháně-li se to, je to chyba. Jak jsem již dříve řekl, nevědomujeme-li si jasně, pro koho se má psát, projevuje se to pak i v této otázce. Jestliže našim soudruhům není jasné, pro koho pracují, nemohou mít ani

správné měřítko pro otázku zvyšování kulturní úrovně a pro výchovu lidí. Ještě nesnadnější je však najít mezi oběma otázkami správný poměr. Jsou-li naše literatura a umění v podstatě určeny pro dělníky, rolníky a vojáky, pak tak zvaná výchova je výchovou dělníků, rolníků a vojáků a tak zvané zvyšování kulturní úrovně se také týká dělníků, rolníků a vojáků.

V čem je budeme vychovávat? Ve feudální kultuře? V buržoasní kultuře? Nebo snad v ideologii drobné buržoasie? Přirozeně, že nikoli. Musíme mezi nimi propagovat jejich vlastní dělnickou, rolnickou a vojenskou kulturu. Proto dříve než se ujmeme úkolu vychovávat dělníky, rolníky a vojáky, naši povinností je studovat tyto skupiny. Ještě více to platí o otázce zvyšování úrovně. Chceme-li zvyšovat úroveň, musíme mít nějaký základ. Vezmeme na příklad džber na vodu. Jistě ho musíme zdvihnout se země a nemůžeme ho zdvihnout ze vzduchu. To se platí i o tom talk zvaném zvyšování úrovně v literatuře a umění. Na jakou základnu se postavíme při zvyšování kulturní úrovně? Snad na základnu feudální? Či na základnu buržoasní? Nebo základnu drobné buržoasie? Jistě ne. Musíme stát jen na základně dělníků, rolníků a vojáků, na základně, kterou tvoří nyní nejvyšší kulturní úroveň dělníků, rolníků a vojáků a jejich klíčoví formy literární a umělecké a odtud teprve můžeme začít se zvyšováním. Naším cílem nemůže být podřívnutí dělníků, rolníků a vojáků na úroveň třídy feudální, buržoasní nebo maloburžoasní, nýbrž pomoci jim ke zvýšení úrovně v soulasu s jejich vlastním vývojem. Z toho opět vyplývá úkol studovat dělníky, rolníky a vojáky. Pouze vyjdeme-li od dělníků, rolníků a vojáků, můžeme správně rozřešit otázku ma-

sové výchovy a otázku zvyšování kulturní úrovně. A jenom tak můžeme určit jejich vzájemný správný poměr.

Je správné vychovávat masy, a je správné i zvyšovat úroveň. Avšak z čeho vyvěrá výchova mas a zvyšování kulturní úrovně? Bez ohledu na to jaká třída formovala ideje, obsažené v uměleckém díle, každé takové dílo jest výsledkem činnosti lidské mysli, v níž se odráží život lidí. Podle toho revoluční literatura a umění jsou výsledkem práce mysli revolučních tvůrců, v nichž se odráží život lidí.

Život lidí je zdrojem materiálu pro literaturu a umění. To je materiál ve svém přirozeném stavu, hrubý, ale při tom také nejživější, nejobtší a nejpodstatnější. Proti němu všechny ty umělé tvary v literatuře a v umění vypadají uboze. Je jediným pramenem a nevyčerpatelem zdrojem pro všechnu tvůrčí činnost v literatuře a umění. Protože je to jediný zdroj, neexistuje, vedle něho už nic jiného.

Někdo se může zeptat: „Cožpak knižky, literární a umělecká díla, klasická a cizí díla nejsou také takovými prameny?“ Můžeme odpovědět, že to jsou také prameny, ale nikoliv prameny prvořadě, nýbrž teprve druhořadě. Kdybychom je pokládali za materiál prvořadě, pak bychom celou tuto otázku obraceli vzhůru nohama! Ve skutečnosti knižky a ostatní již hotová díla nejsou původním zdrojem, nýbrž až vzdálenějším tokem. Je to literatura a umění, vytvořené našimi předky a cizinci podle života lidí, jak ho viděli ve své době a ve svém prostředí. Těchto děl musíme užívat kriticky a pokládat je za příklady, jak umění a literatura, vyrůstající ze života lidí, v určité době a na určitém místě vytvářely svá díla po stránce ideové i formální. Jistě je v tom veliký rozdíl, máme-li nebo nemáme-li takové

vzory. Je v tom rozdíl mezi civilizací a barbarstvím, mezi vzdělaností a hrubostí, mezi vyspělostí a zostalostí, mezi rozvojem a stagnací. Proto nemůžeme odmítat příklady svých předků a cizinců, a i když se obáváme, že jde o výplody feudálního a buržoasie, musíme je používat. Nikdy však nesmí být ničím jiným než příklady a rozhodně nám nesmí sloužit za náhražky, protože těmi rozhodně nejsou. Nekritické přijímání a napodobování starobylé a cizí literatury a umění a používání jich jako náhražky vede k bezcennému a pro lid v nejvyšší míře škodlivému dogmatismu v literatuře a umění. Je to totéž jako dogmatismus ve vojenství, politice, filosofii a hospodářství. Revoluční spisovatelé a umělci Číny, kteří chtějí skutečně něco dokázat, musí proto jít k masám. Musí se po dlouhou dobu plně a bezpodmínečně věnovat masám dělníků, rolníků a vojáků. Musí se vrhnout do žárů boje a obrátit se k tomuto jedinému nejobsaňlejšímu a nevyčerpitelnému zdroji! Musí zkoumat, pozorovat, studovat a rozbírat všechny postavy, všechny třídy, masy, všechny formy činnorodého života, rozličné formy boje, a všechny přirozené formy literatury a umění. Teprve potom budou schopni umělecké a tvůrčí činnosti, v níž pak přetvoří tento surový materiál v dokonalé výrobky a spojí studijní proces s procesem tvůrčím. V opačném případě bude vaše námaha bezvýsledná. Bez surového materiálu nebo polotovaru nemůžete být z čeho pracovat. Byli byste jako ti spisovatelé a umělci s prázdnými hlavami, před nimiž zesnulý Lu Hsiün ve své závěti opětovně a důrazně varoval svého syna. Přirozená skutečnost je sice jediným zdrojem umělecky ztvárněné * lite-

* Mao Ce-tung na tomto místě doslova píše: „Literatura a

ratury a umění, ale ať je ve srovnání s uměním nesterovnatelně životnější a obsahově bohatší, přece jenom lid plně neuspokojuje a lidé žádají umělecky ztvárněnou literaturu a umění. Proč? Třebaže obě oblasti mají svou krásu, přece umné tvary literatury a umění představují přírodu v tom, že jsou systematictější, shrnutější, typtější, ideálnější a proto obecně přístupnější.

Živoucí Lenin byl jistě neskonale životnější a bohatší než Lenin románový, Lenin z divadelních her nebo z filmu. Avšak živoucí Lenin měl od rána do noci na práci mnoho věcí, mnohé z nich se ani ne-lišily od každodenního života ostatních lidí, také jen velmi málo lidí mělo příležitost spatřit ho za jeho života a nyní, kdy je mrtev, tato možnost naprosto zmizela. Z toho důvodu Lenin z románů, divadelních her a filmu je silnější než Lenin žijící.

V revolučních románech, divadelních hrách, filmech a pod. mohou být vytvořeny podle skutečného života nejrozličnější charaktery, což pomáhá masám k urychlení dějinného vývoje. Na příklad na jedné straně mnoho lidí hladově a je utiskováno, zatím co na druhé straně jsou lidé, kteří je vykořisťují a utiskují. Tento stav je všude tak běžný, že jej lidé začali pokládat za samozřejmost.

Funkci literatury a umění je tyto jevy každodenního života systemisovat, shrnovat a typisovat a vytvářet z nich taková literární a umělecká díla, která by probouzela lidové masy, ovlivňovala je a nabádala je, aby se sjednotily k boji, jímž by změ-

umění ve své přirozené formě jsou jediným zdrojem literatury umělecky ztvárněné.“ Výklad tohoto místa působí značné těžkosti, jak jest patrné i na anglickém a francouzském překladu. Zdá se, že podle příkladu o Leninovi, který dále uvádí, měl Mao Ce-tung na mysli prostě rozdíl mezi skutečností, která má svou vlastní estetickou hodnotu a mezi skutečností ztvárněnou v umění.

nily svůj osud. Kdybychom neměli umělé literatury a umění a měli jen pouhý záznam skutečností, pak by nebylo možno splnit tento úkol, nebo by ho nebylo možno splnit účinně a rychle.

Jak výchovná literatura a umění, tak i literatura a umění, určené k zvýšení kulturní úrovně, jsou umělecky ztvárněnou literaturou a uměním. Jak se tedy od sebe liší? Liší se od sebe jen stupněm. Literatura a umění pro výchovné účely neklade takový důraz na umělecké zpracování, nýbrž je spíše prostší. Z toho důvodu je poměrně snadnější a rychleji přístupná dnešním širokým lidovým masám. Literatura a umění, jejichž účelem je pozvednutí kulturní úrovně, klade větší důraz na umělecké ztvárnění a je jemnější, a proto nemůže být dnešními masami tak rychle absorbována.

Právě nyní je pro dělníky, rolníky a vojáky nejaktuálnější otázkou krutý boj s nepřitelem. Ponevadž po dlouhou dobu byli zotročení feudálním a buržoasním řádem, neumějí číst, jsou nevědomí a nekulturní. Proto důrazně žádají, aby jim byly dány takové kulturní znalosti a taková literatura a umělecká díla, jichž je jim nejvíce třeba a jež si mohou co nejrychleji osvojit, aby na základě toho se mezi nimi rozvinula co nejrozsáhlejší osvětová činnost. Tím se zvýší jejich nadšení v boji i důvěra ve vítězství a posílí se také jejich solidarita, takže budou jednomyslně bojovat proti nepříteli. Na prvním místě nemůže jít o otázku: „přidat ještě nějaký květ k výsivce“, nýbrž o otázku, „jak poslat uhlí těm, kdo mrznou“. Proto naši nejdůležitější a nejnáléhavější povinností vůči lidu je spíše výchovná práce než zvyšování kulturní úrovně. Je chybou, když se výchovná práce podceňuje nebo přehlíží. Nemůžeme však od sebe oddělovat výchovnou

práci a zvyšování kulturní úrovně. Cožpak by měla výchova nějaký smysl, kdyžby ti, kteří vychovávají, neměli vyšší kulturní úroveň než jejich žáci? Kdyžby měla výchova po měsíce a roky zůstat stále na stejné úrovni, kdyžby se stále omílalo totéž jako „Maíy pasáček“ (středověká čínská divadelní hra), nebo slova „člověk, ruka, ústa, nůž, kráva, ovce“ (první stránka z čínského slabikáře), nebyli by potom pedagogové i jejich žáci stále, jak se říká, jedni za osmnáct a druhí bez dvou za dvacet? Jakýpak smysl by pak měla výchova? Lid chce vzdělání i zvyšování kulturní úrovně. Chce, aby se měsíc za měsícem a rok za rokem dostával stále výš. Tedy jak výchova, tak i zvyšování kulturní úrovně musí být zaměřeno na lid. Zvyšování kulturní úrovně nelze provádat ve vzduchoprázdném prostoru nebo za zavěšenými dveřmi, nýbrž musí se opírat o základy vytvořené výchovnou prací. Zvyšování kulturní úrovně je určováno výchovou, ale současně i zvyšování kulturní úrovně udává směr výchově.

Mluvíme-li o Číně, tu se revoluce a revoluční kultura nerozvíjely stejnoměrně, ale šířily se postupně. Někde už se rozvinula výchovná činnost a na jejím základě pak dochází k zvyšování kulturní úrovně. Jinde však ještě výchovná práce ani nezačala. Zkušenosti, získaných při výchově a zvyšování kulturní úrovně na jednom místě může být proto užito i jinde, takže se tím získává, i směrnice pro výchovnou práci a zvyšování úrovně i na ostatních místech a tím se uvarujeme mnohého bloudění.

Máme-li mluvit o cizím prostředí a o zahraničních zkušenostech, pak máme po ruce především zkušenosti Sovětského svazu, které jsou velmi dobré proto, že nám ukazují, jak máme pracovat ve výchově a ve zvyšování kulturní úrovně. Můžeme tedy

řící, že zvyšování kulturní úrovně znamená zvyšovat úroveň výchovy a že naše výchova je zaměřena k zvyšování kulturní úrovně. Avšak užíváme-li těchto rozličných směrnic pro zvyšování kulturní úrovně, nesmí při tom nikdy jít o bezduché napodobování. Bezduché napodobování by mělo zhoubné důsledky. Masy potřebují, aby kulturní úroveň byla zvyšována nejen přímo, ale i nepřímým, že bude zvyšována kulturní úroveň kádru. Kádry tvoří avantgardu lidových mas. Dostalo se jim ve výchově již všeho, čeho se dostalo lidovým masám. Ve srovnání s masami mají větší schopnost přijímat nové věci a proto se nemohou spokojit s takovou výchovou, která by měla úroveň jako současná výchova mas. Nemohou se spokojit s „Malým pastýřem“ a podobnými věcmi. Z toho důvodu jest naprosto nutné, aby se jim dostalo literatury a umění poměrně vyšší úrovně. Bylo by omylem, kdybychom tento bod přehlíželi. Avšak takovou potřebu mají nyní zatím pouze kádry a není to tedy ještě obecná potřeba mas. Uspokojení této potřeby je jedním bodem našeho programu, avšak nemůže být celým naším programem, nebo dokonce snad jeho jádrem. Současně si však musíme uvědomit, že to, co děláme pro naše kádry, děláme také pro masy, protože jen prostřednictvím kádru můžeme vychovávat lidové masy a vést je. Nevěnujeme-li pozornost tomuto úkolu a nebudeme-li kádru pomáhat ve výchově a vedení mas, pak naše úsilí o zvyšování kulturní úrovně se mine cilem a vzdálíme se od našeho původního poslání, kterým je práce pro lidové masy.

Shrme-li to, co jsem řekl, vidíme, že surový literární a umělecký materiál, který čerpáme ze života lidí, je zpracováván a dostává umělecký tvar

od našich revolučních spisovatelů a umělců, kteří její přetvářejí v literaturu a umění pro masy. V této literatuře a umění je část, která se vyvinula z masové literatury a z masového umění nižšího stupně. Ta splňuje požadavky těch, kteří již dříve dosáhli vyššího vývojového stupně, především kádru, které pocházejí z lidových mas a je masovou literaturou a masovým uměním vyššího stupně. Masová literatura a umění vyššího stupně pak dává směr dnešní masové literatuře a masovému umění poměrně nižšího stupně (ale nikoliv nízkého vkusu), které jsou vyžadovány nejširšími masami lidí. Ať jde o literaturu a umění vyššího či nižšího stupně, obojí musí sloužit lidovým masám, především dělníkům, rolníkům a vojákům. Jsou vytvářeny pro dělníky, rolníky a vojáky a mají jim prospět.

Poněvadž jsme již vyřešili otázku vzájemných vztahů mezi zvyšováním kulturní úrovně a výchovou, můžeme rozřešit i otázku správných vztahů našich soudruhů specialistů na jedné straně a pedagogů na straně druhé. Naši odborníci nepracují pouze pro kádry, nýbrž především pro masy. Tak Maxim Gorkij vydával dějiny tovarů, radli vesnickým dopisovatelům a více než deset let učil mládež Lu Hsiün věnovat spoustu času korespondenci s obyčejnými studenty.

Naši literární odborníci musí věnovat pozornost masovým nástěnným novinám a písemnostem vesnických a vojenských dopisovatelů. Naši dramatictí odborníci musí věnovat svou pozornost malým divadelním skupinám v armádě a na vesnici. Naši hudebníci se musí zajímat o lidové písně a naši výtvarníci o lidové umění. Všichni tito soudruzi musí být v těsném styku se soudruhy, kteří se zabývají i tou nejpřimitivnější literární a uměleckou osvětou

vou činností. Na jedné straně jim musí pomáhat a vést je, na druhé straně se musí od nich učit a získávat od nich materiál o lidu, strážít jej a tak se obohacovat a vyvíjet. Tak se aspoň vyhnou tomu, aby je jejich odbornost neuzavřela do věže ze slonoviny, kde by pracovali odloučení od mas a skutečnosti a kde by jejich práce pozbyla jakýkoli obsah a veškerou životnost.

Musíme si vážit odborníků, protože jejich práce je pro nás neobvykle cenná. Musí se jim však připomenout, že práce revolučních spisovatelů a umělců bude mít jen tehdy význam, ztotožní-li se s masami, budou-li vyjadřovat cítění mas a stanou-li se jejich věrnými a pravdivými mluvčími. Masy lze vychovávat, jen když tlumočíme jejich přání, a jen když se stávají s ovatelé a umělci stánou žáky mas, mohou se stát i jejich učiteli. Pokládají-li se za pány nad masami a za aristokraty, povznešené nad „nižší vrstvy“, pak jejich masy nebudou potřebovat bez ohledu na to, jak velký je jejich talent. Jejich práce nebude mít budoucnost.

Je tento náš postoj utilitaristický nebo ne? Materialismus se v zásadě nestaví proti utilitarismu, ale je proti utilitarismu feudálnímu, buržoasnímu a utilitarismu drobné buržoasie. Staví se proti těm, kdož ústý jsou proti utilitarismu, ve skutečnosti jsou však nejobeťtějšími a krajně krátkozrakými utilitářskými pokryci. Na světě není žádný utilitarismus vyššího druhu. V třídní společnosti není než utilitarismus jedné nebo druhé třídy.

My jsme revoluci utilitaristé proletariátu.

Naším bezprostředním cílem je sjednocení nyníších i budoucích zájmů nejširších mas, které tvoří 90% všeho čínského obyvatelstva. Jsme proto revoluci utilitaristé s nejširším a velmi dalekosáhlým

cílem. Nejme utilitaristy spolkářského typu, kteří se obírají pouze dílčími a bezprostředními zájmy.

Vezměme na příklad nějaké literární dílo, kterému se obdivuje toliko autor, několik jeho přátel a snad ještě malá skupina lidí, soustředěná kolem něho. Pro většinu lidí je toto dílo naprosto bezcenné, a dokonce může jim být škodlivé. Chce-li je však spisovatel za každou cenu udát a dělá-li mu reklamou mezi masami, aby z toho měl prospěch on či jeho úzký kroužek, a když současně obviňuje masy z utilitarismu, tu nejen že lehkomyslně masy uráží, ale i dokazuje, že nemá ani za mák sebekritiky. Čím většinu počtu lidí je nějaká věc prospěšná, tím je hodnotnější. Vaše umělecké dílo může být jako „Tang č'un pai hšue“ (Píseň o jarním sněhu, napsaná před dvěma tisíci roky), kterou si vychutnávali pouze aristokrati, zatím co masy stále ještě zpívaly „Hsia li pa žen“ (stará národní píseň o chudákově z Ssi-č'uanu). Nezvyšte-li úroveň mas a budete-li jim jen splíat, pak to bude jen prázdná kritika.

Naším dnešním problémem je spojit Píseň o jarním sněhu s Písní o chudákově ze Ssi-č'uanu, to jest spojit zvyšování kulturní úrovně s výchovou mas. Nespojíme-li tyto dvě věci, pak i to nejdokonalejší umělecké dílo, vytvořené našimi tvůrci, bude jen výtvozem nejomezenějšího utilitarismu. I když budete tvrdit, že vám jde o čistotu a nadřazenost umění, bude to jen čistota a nadřazenost samozvaná a masy ji odmítnou.

Vyřešivše základní otázky programu práce a způsobu, jak se má pro dělníky, rolníky a vojáků pracovat, vypořádali jsme se současně i s ostatními problémy, které se týkají našeho stanoviska, našeho působení, naší tematiky, otázky, zda máme

hčít temné či světlé stránky jednoty nebo nejednotnosti, utilitarismu nebo překonání utilitarismu, omezeného utilitarismu a utilitarismu, který směřuje ke vzdáleným a velkým cílům.

Souhlasíme-li s tímto základním programem, musí tento program přijmout i naši literární a umělečtí pracovníci, naše literární a umělecké školy, naše nakladatelství a literární a umělecké organizace i celý náš literární a umělecký svět.

Jakýkoliv odklon od tohoto programu je chybný a ještěž něco není s ním ve shodě, musíme to vhodným způsobem napravit.

III.

Víme-li, že naše literatura a umění jsou určeny masám lidí, můžeme postoupit o krok dále a prodiskutovat otázky vnitrostraničských vztahů a vztahů mezi stranicovou literární a uměleckou činností a stranicovou prací vůbec. Dále otázky našich vztahů a minostraničských, to jest vztahů mezi stranicovou literární a uměleckou činností a literární a uměleckou prací nestraničskou. Jinými slovy, otázku jednotné fronty v literatuře a umění.

Nejdříve uvažujme o první otázce: Veškerá kultura, literatura a umění v dnešním světě náležejí společenské třídě, některé straně a má nějakou politickou linii. Něco takového jako umění pro umění nebo nadřiční či nadstraničské umění neexistuje. Stejně tak neexistuje umění, které by se vyvíjelo souběžně s politikou a bylo na ní nezávislé. Nic takového ve skutečnosti neexistuje.

Ve společnosti, v níž existují třídy a politické strany, i umění je podřičeno nějaké třídě nebo politické straně. Znamená to přirozeně, že je podřičeno

politickým potřebám té či oné třídy nebo politické strany, stejně jako revolučním úkolům v daném revolučním údobí. Vzdáhuje-li se umění od těchto úkolů, odtrhuje se samo od základních potřeb lidových mas.

Literatura a umění proletariátu jsou součástí proletářského revolučního programu. Jak již Lenin zdůraznil, jsou „jedním šroubkem v celém stroji“. Takto je místo stranicové literární a umělecké práce jasně vymezeno a pevně určeno v celkové revoluční činnosti strany. Úchylky od tohoto určení vedou nevyhnutelně k dualismu nebo pluralismu a eventuelně i k takovým názorům, jaké obhajoval Trocký, to jest k „marxistické politice a buržoasnímu umění“.

Nechceme důležitost literatury a umění přehánět, avšak nesmíme ji ani podceňovat. Třebaže literatura a umění jsou podřičeny politice, vykonávají na ni na druhé straně nesmírný vliv. Revoluční literatura a umění jsou součástí revolučního programu, jsou oním výše zmíněným šroubkem. Srovnáváme-li je s ostatními částmi, mohou mít větší nebo menší důležitost; pořádkou nebo druhorádkou hodnotu, ale v poměru k celému stroji jsou nepostradatelnými šroubky a v poměru k revolučnímu programu jsou nepostradatelnou částí. Kdybychom neměli literaturu a umění co nejvíceobecnější a nejšíší platnosti, revoluce by se nemohla úspěšně rozvíjet a nemohla by zvítězit. Nemůže mít pravdu ten, kdo nechápe tuto skutečnost. Tvrdíme-li dále, že literatura a umění jsou podřičeny politice, myslíme tím politiku třídní a masovou a nikoli politiku, kterou dělá několik politiků z povolání. Politika revoluce i kontrarevoluce je zápasem mezi třídami a není dílem jen několika jednotlivců. Ideologický a umělecký

boj a zvláště revoluční ideologický a umělecký boj se musí podřízovat boji politickému, protože potřeby tříd a mas mohou se projevit ucelené pouze prostřednictvím politiky. Revoluční státnici, kteří zvládli revoluční politickou vědu nebo umění revoluční politiky, jsou vlastně vedoucími milionů a stamilionů lidových politiků.*

Jejich úkolem je sbírat a přetavovat politické názory lidu a vracet tyto ideje masám ve tvaru, kterému jsou schopny rozumět a který mohou v praxi zužtkovat. Nesmí být oněmi aristokratickými politickými odborníky, kteří „staví vůz v uzavřené místnosti“, myslí si o sobě, že spolklí všechnu moudrost a chtějí zmonopolisovat všechno rozhodování.

V tom spočívá základní rozdíl mezi proletářskými a buržoasními politiky a základní rozdíl mezi politikou proletariátu a politikou buržoasie. Je zcela nesprávné přehlížet tento bod a dívat se na proletářskou politiku a proletářské politiky jako na něco úzkoprsého a vulgárního.

Pohovořme si nyní o otázce jednotné fronty v literatuře a umění.

Protože literatura a umění jsou podřízeny politice a protože prvním a základním problémem dnešní čínské politiky je boj proti Japoncům, je první povinnost našich stranických pracovníků v literatuře a umění spojit se v tomto případě se všemi spisovateli a umělci bezpartajními, počínajíc těmi, kdož sympatizují s naší stranou přes spisovatele a umělce maloburžoasní, až po spisovatele a umělce buržoasní a stakářské.

Potom je musíme získat pro demokracii. Někteří

* Mao Ce-tung tu míní, že každý příslušník lidu je politikem.

z nich s tím nebudou souhlasit, takže okruh spolupráce v tomto bodě bude poněkud užší.

Dále se musíme snažit v oblasti literatury a umění docílit jednoty ve speciálních uměleckých otázkách, jako je otázka charakteru umělecké práce. My hlásáme proletářský realismus a v tom opět někteří s námi nebudou souhlasit. Okruh spolupráce bude v tomto případě pravděpodobně ještě dáleko užší.

V jedné otázce můžeme se s nimi dohodnout, zatím co v jiných otázkách se s nimi utkáme a budeme je kritisoval. Každý z těchto problémů je po některých stránkách samostatný, po jiných opět souvisí s ostatními, takže i když v některém z těchto problémů dojde k dohodě, jako na příklad v otázce odporu vůči Japoncům, budeme se i v této otázce s nimi utkávat a kritisoval je. Když v jednotné frontě vláda jenom shoda a nedocházelo k žádnému utkání, nebo zase, když bychom se jen rvali a nedovedli se vůbec dohodnout, opakovali bychom tytéž chyby, kterých se dopouštěli naši soudruzi v minulosti, totiž „pravičáckého kapitalistství a chvostismu“, nebo „levého izolacionismu a sektářství“ čili toho, co Lenin nazývá „kulhající politikou“. To platí jak o politice, tak i o umění.

Mezi různými silami jednotné literární a umělecké fronty v Číně zvláště důležitou silou jsou spisovatelé a umělci maloburžoasní. V jejich myšlení a dílech je mnoho nedostatků, ale přiklánějí se k revoluci vřeleji než ostatní skupiny a mají poměrně blíže k dělníkům, rolníkům a vojákům. Musíme jim proto pomáhat překonat jejich slabosti a získat je pro službu na frontě širokých mas dělníků, rolníků a vojáků. Tento úkol je zvláště důležitý.

IV.

Jak na to již soudruzi správně poukázali, je v literatuře a umění jednou z hlavních bojových metod literární a umělecká kritika, kterou je třeba nálezitě rozvinout, avšak po této stránce byla naše dřívější práce zatím nedostatečná. Literární a umělecká kritika je velmi složitým problémem, který vyžaduje mnoho speciálního studia. Chci se zde zmínit jen o otázce základního kritického měřítka. Vedle toho chci zběžně říci svůj názor na některé podružnější otázky, které nadhodili soudruzi v diskusi a na některá ne zcela správná hlediska.

V literární a umělecké kritice existují dvě měřítka: první je politické, druhé umělecké.

Podle politického měřítka jsou umělecká díla dobrá, nebo alespoň poměrně dobrá, jestliže plně prospívají jednotě v naší obranné válce, hlásají-li solidaritu mezi masami, bojují proti zpátečnictví a napomáhají pokroku. Naopak je špatné nebo poměrně špatné každé dílo, které neprospívá jednotě v obranné válce, zasévá mezi lid svár a neshody, bojuje proti pokroku a udržuje lid v zaostalosti. Máme tedy rozlišovat dobrá a špatná díla na základě pohnutek (subjektivních úmyslů) nebo účinků (společenské praxe). Idealisté zdůrazňují pohnutky a neuznávají účinky. Mechanici materialisté zdůrazňují účinky a neuznávají pohnutky. My odníkáme obě tato stanoviska. Jelikož my jsme materialisté, vyznáváme dialektickou jednotu pohnutky a účinku. Pohnutka, kterou je práce pro masy, nemůže být odtržena od účinku, který je masami vítán, nýbrž musí s ním tvořit dialektickou jednotu. Pohnutka, vyvolaná individuálními zájmy nebo zájmy úzké skupiny, je špatná. Na druhé straně, i byla-li po-

hnutkou práce pro masy, nemá to cenu, jestliže účinek není masami vítán a neprospívá-li jím.

Prozkoumáváme-li subjektivní spisovatelův úmysl, znamená to, že zjišťujeme, zda jeho pohnutky byly upřímné a poctivé. Při tom se nemůžeme oholit na jeho vlastní prohlášení, nýbrž musíme pozorovat, jaký účinek měl jeho čin (to jest dílo) na společnost a masy. Společenská praxe je měřítkem pro posuzování subjektivních úmyslů a měřítkem pro posouzení motivu je účinek, který vyvolá. Naše literární a umělecká kritika nesmí být sektářská a musí být zcela řízena základním principem jednotnosti ve válce proti Japonsku. Musíme se proto chovat snášenlivě k literárním a uměleckým dílům vyjadřujícím nejrozličnější politické názory. Když však kritujeme, musíme také stát naprosto pevně a neochvějně na svém stanovisku.

To znamená, že musíme přísně kritizovat všechna literární a umělecká díla, která obsahují názory protinárodní, protivědecké, protilidové a protikomunistické, protože jak pohnutky, tak účinky této tak řečené literatury nebo umění ničí jednotu v naší obranné válce.

S hlediska uměleckého měřítka jsou všechna díla poměrně vysoké umělecké úrovně dobrá, nebo alespoň poměrně dobrá a díla nižší umělecké hodnoty jsou špatná nebo poměrně špatná. Ale i toto rozdělení přirozeně závisí na účinku, jaký mají tato umělecká díla na společnost.

Sotva existuje nějaký spisovatel nebo umělec, který by své dílo nepovažoval za krásné. Kritikuje-li, musíme také připustit volné soupeření rozličných typů a odstínů umělecké tvorby. Musíme dílo správně posuzovat podle vědeckých a uměleckých měřítek, abychom umění postupně pozvedli s po-

měrně nižšího stupně na vyšší stupeň a přeměnění umění, které nevyhovuje požadavkům boje širokých lidových mas (i když jde o umění na velmi vysokém stupni), v umění, jež tímto požadavkům vyhovuje. To je naprosto nutné.

Existuje tedy měřítko politické a měřítko umělecké. Jaký je jejich vzájemný poměr? Politika není totéž co umění. Podobně světový názor není totéž, co metoda umělecké tvorby. Odmítáme abstraktní a nepružná měřítka v politice, ale odmítáme i abstraktní a nepružná měřítka v umění. Každá třídní společnost a každá třída v třídní společnosti má svou vlastní politická a umělecká měřítka. Avšak každá třídní společnost a každá třída uvnitř třídní společnosti staví na prvé místo politická měřítka, a umělecká měřítka teprve na místo druhé. Buržoasní třída odmítá literární a umělecká díla proletariátu bez ohledu na to, jak vysoká je jejich umělecká hodnota. Proletariát musí podobně odmítat reakční politické tendence v buržoasních literárních a uměleckých dílech a toliko kriticky přijímat jejich umělecké hodnoty. I po stránce politické zásadně reakční díla mohou mít určité umělecké hodnoty, jak to vidíme na příklad na reakční literatuře a umění. Čím však takové dílo, které je svým obsahem reakční, má vyšší uměleckou hodnotu, tím nebezpečnější je lidu a tím rázněji ho musíme odmítnout. Příznačným pro literaturu a umění vykořisťujících tříd v údobí úpadku je rozpor mezi reakčním politickým obsahem a uměleckou formou.

My požadujeme jednotu mezi politikou a uměním, jednotu mezi obsahem a formou, jednotu mezi politicky revolučním obsahem a nejvyšší možnou uměleckou formou. Umělecká díla, postrádající umělecké hodnoty, jsou neúčinná bez ohledu na to,

jak pokroková jsou politicky. Proto musíme odmítnout nejen umělecká díla se škodlivým obsahem, ale i díla vytvořená v „plakátovém a heslovitém“ stylu, která zdůrazňují obsah na úkor formy. Literární a umělecké otázky musíme vybojovat na těchto dvou frontách.

Mnozí z našich soudruhů upadají do obou těchto extrémů. Mnozí podceňují umění a proto je třeba, aby věnovali větší pozornost zvyšování umělecké úrovně. Myslím však, že nyní je daleko důležitější otázka politického zaměření. Mnohým soudruhům chybí i základní politické uvědomění.

V důsledku toho vznikají v nich různé zmatené názory. Dovolte, abych uvedl několik příkladů, které se vyskytly v Jen-anu.

„Teorie lidské přirozenosti.“ Existuje něco takového jako lidská přirozenost nebo ne? Jistě že ano, ale jenom konkrétní lidská přirozenost, která ve třídní společnosti má vždy třídní charakter. Neexistuje žádná abstraktní lidská přirozenost, která by stála nad třídami. My zdůrazňujeme lidskou přirozenost proletariátu, zatím co buržoasie a drobná buržoasie obhajuje lidskou přirozenost buržoasní a maloburžoasní. Jenomže oni to nikdy nepřiznají a vydávají svou přirozenost za jediný druh lidské přirozenosti. Proto v jejich očích proletářská lidská přirozenost není vůbec lidskou přirozeností. Nyní v Jen-anu je několik lidí, kteří hlásají tak řečenou „teorii lidské přirozenosti“ jako základ veškeré teorie literatury a umění. To je naprosto chybné. „Základním zdrojem veškeré literatury a umění je láska, láska k lidstvu.“ Láska může být takovým východiskem, ale existuje ještě jiné důležitější východisko. Láska je jednak idea, jednak produkt objektivní zkušenosti. My zásadně nemůžeme vycházet

z nějaké ideje, nýbrž z objektivní zkušenosti. Láska, kterou my spisovatelé a umělci pocházejí z intelektuálního prostředí, počítujeme vůči proletariátu, pramení z toho, že společnost nám vnutila tentýž osud jako proletariátu, a že následkem toho naše životy splýnuly s životem proletariátu. Naše ne-návisť vůči japonskému imperialismu je výsledkem útisku se strany japonských imperialistů. Nikde na světě neexistuje láska bez přičiny a bez důvodu, stejně jako neexistuje bez přičiny a bez důvodu „návisť. Pokud jde o tak řečenou „lásku k lidstvu“, od té doby, co je lidstvo rozděleno ve třídy, žádná taková všeobecná láska neexistuje. Vládnoucí třídy ji však vždy hlásaly. Obhajoval ji Konfucius stejně jako Tolstoj, ale ani jeden ji opravdu a upřímně neuplatnil v praxi, protože ve třídní společnosti to není možné. Opravdová láska k lidstvu bude možná teprve tehdy, až na celém světě zmizí společenské třídy. Třídy způsobují rozdělení společnosti a teprve až zmizí, bude společnost opět sjednocena. Teprve pak rozkvetne opravdová všelidská láska, která dnes není možná. Dnes nemůžeme milovat fašisty, nemůžeme milovat nepřátele. Nemůžeme milovat to všechno, co je ve společnosti ošklivé a zlé. Naším cílem je odstranit toto zlo. Kdeko to ví. Cožpak jen naši spisovatelé a umělci to ještě nechápou?

„Literární a umělecká díla líčila vždycky nestraně a se stejným důrazem světlé i temné stránky.“ V této větě je obsaženo množství znatelných názorů. Předně neplatí to o všech literárních a uměleckých dílech. Mnozí z maloburžoasních spisovatelů, pocházející z řad drobné buržoasie, nikdy se nezabývali světlými stránkami. Jejich díla odhalují pouze temné stránky. Říkají tomu, že „obnažují společnost“. Jiní dokonce přímo se specializovali na

hlásání pesimismu. Naproti tomu v Sovětském svazu se v období socialistické výstavby obírá literaturu především světlými stránkami. Také sice líčí některé nedostatky v práci, ale ty jsou jen rubem těch převládajících světlých stránek a rozhodně spisovatelé nevyplisují se stejným důrazem světlé i temné stránky. V období reakce buržoasní spisovatelé a umělci popisovali revoluční masy jako násilníky a sebe samy líčili jako bohy. Obrátili ty stinné a světlé stránky úplně na ruby.

Pouze opravdu revoluční spisovatelé a umělci mohou správně vyřešit otázku, co chválit a co odhalovat. Musí odhalovat všechny ty temné síly, které ohrožují lidové masy, zatím co musí opěvat všechny revoluční boje lidových mas. To je základní úkol revolučních spisovatelů a umělců.

„Okolem literatury a umění bylo vždy odhalovat.“ Takové úvahy, podobné jako ty předchozí prozrazují jen nedostatek vzdělání v dějinách a historickém materialismu.

Jak jsem již dříve řekl, není jedinou funkcí literatury a umění odhalovat. Revoluční spisovatelé a umělci musí odhalovat útočnický, vykořisťovatelé a utiskovatele a nikoli lidové masy. Přirozeně i lid má své nedostatky. Avšak nedostatky lidu jsou následkem toho, že byl ovládnut útočnický, vykořisťovatelem a utiskovatelem. Naši revoluční spisovatelé a umělci musí ukazovat, že tyto nedostatky jsou výsledkem zločinů, spáchaných útočnický, vykořisťovatelem a utiskovatelem a nikoli „odhalovat lid“. Pokud jde o lid, naším jediným problémem je, jak jej vychovat a jak zvýšit jeho kulturní úroveň. Pouze kontrarevoluční spisovatelé a umělci říkají o lidu, že je od přirozenosti „hloupý“ a revoluční masy líčí jako „despotické násilníky“.

„Jsme stále ještě v období essayistiky a potřebujeme Lu Hsiüniv styl.“ Essayí a Lu Hsiünova stylu se dá použít jen v satirách a tedy tento náhled je správný toliko, jde-li o nepřátele lidu. Lu Hsiün žil v době vlády temných sil a nemohl svobodně mluvit. Proto používal k boji formy chladné výsměšných a palčivě řezavých essayí a postupoval naprosto správně. My také potřebujeme ostré satiry proti fašismu a čínským reakcionářům. Avšak v pohraniční oblasti Šan-hsi, Kan-su, Ning-hsia a v různých protijaponských základech v nepřítelově zázemí, kde všichni revoluční spisovatelé a umělci s výjimkou kontrarevolučních živlů a špiónů se těší úplné demokracii a svobodě, není třeba používat essayí podle Lu Hsiünova vzoru. Zde mohou křičet hlasitě z plna hrdla a nemusí mluvit zastížené a v narážkách, takže jim pak lid nerozumí. Kdykoli Lu Hsiün neměl co říci s nepřáteli lidu, nýbrž s lidem samotným, ani ve svém „essayistickém období“, se nikdy nevysmíval a nenapadal revoluční lid a revoluční stranu, a jeho způsob, jak mluví o lidu, je zcela odlišný od způsobu, jímž napadá nepřitele. Jak už jsem řekl výše, nedostatky lidu musíme kritizovat, ale musíme přitom stát skutečně na stanovisku lidu, bránit ho a vychovávat, a mluvit o něm s upřímným a horoucím citem. Budete-li zacházet se svými soudruhy stejně nemilosrdně jako s nepřitelem, znamená to, že se stavíte na nepřátelské stanovisko. Máme tedy snad odmltnout satiru úplně?

Je několik druhů satir: Jedny jsou namířeny proti nepříteli, jiné mají za předmet naše přátele, jiné pak naše vlastní řady. Všechny tyto tři druhy se navzájem liší.

Neodmítáme proto satiru obecně, ale musíme odmltnout její zneužívání.

„Nejsem zde proto, abych opěval zásluhy a ctnosti. Dílo nemusí být vynikající, chválí-li světlé stránky; a naopak, vypisuje-li stinné stránky, nemusí to být dílo podřadné.“ Jste-li buržoasní spisovatel nebo umělec, je zcela přirozené, že budete chválit buržoasii a ne proletariát. Podobně, jste-li proletářský spisovatel nebo umělec, nebudete chválit buržoasii, nýbrž proletariát a pracující lid. Musíme se však rozhodnout pro jednu nebo pro druhou stranu. Díla, která chválí světlé stránky buržoasie, nemusí být ještě vynikající a díla, která líčí stinné stránky buržoasie, nemusí být podřadná. Díla, opěvující světlé stránky proletariátu, nemusí být vynikající, rozhodně však jsou podřadná díla, odhalující tak řečenou „zatemnělost“ proletariátu. Cožpak to není skutečnost, prokázaná v dějinách literatury a umění? Proč bychom neměli chválit proletariát, komunistickou stranu, novou demokracii a socialismus?

Určití lidé nejsou nijak nadšení věcí lidu. Zachovávají si chladný postoj nezaufjatého diváka vůči bojům a vítězstvím lidu a jeho předvoje. Jediné, co je těší a co je nikdy neomrzí, je chválit neúnavně sebe a své obdivovatele, nebo několik koryfeů z malé skupinky, kterou si vytvořili. Tito maloburžoasní individualisté samozřejmě nejsou ochotni oslavovat zásluhy a ctnosti revolučního lidu a rozvíjet jeho odvalu v boji a jeho vítěznou sebevědomost. Tito lidé jsou záškodníky v revolučním táboře a revoluční lid opravdu nestojí o jejich „ódy“.

„Tohle není otázka našeho stanoviska, protože naše stanovisko je správné a naše úmysly jsou dobré. Také jsme pochopili myšlenku, ale špatně se vyjadřujeme, a proto proti všemu očekávání máme

špatné výsledky." Již dříve jsem osvětlil problém pohutky a účinku ve světle dialektického materialismu. Nyní se chci zeptat: Není otázka účinku také otázkou stanoviska? Kdo se ve své práci spoléhá pouze na své pohutky a neohlíží se na účinky, podobá se lékaři, který předpisuje léky, aniž se zajímá o to, zda po jejich požití pacient nezemře. Podobně, když se politická strana stará jen o propagandu a vůbec ji nezajímá, jak to vypadá v praxi, musíme se ptát, zda je toto stanovisko správné? Můžeme to nazvat dobrým úmyslem? Přirozeně, že se můžeme mýlit při odhadování účinků; můžeme však tvrdit, že naše úmysly jsou dobré, když podnikáme něco, co nám praxe již dokazala, že má nežádoucí důsledky?

Politickou stranu stejně jako lékaře posuzujeme podle praxe, podle výsledků, jichž dosáhli. Stejně musíme posuzovat i tvůrčího pracovníka. Ti, kdož mají opravdu dobré úmysly, musí přemýšlet o účinku, sbírat zkušenosti a zkoumat metody, čili, jak my říkáme, vyjadřovací formy. Mají-li opravdu dobré úmysly, musí plně uznat nedostatky a chyby ve své práci, provést upřímnou sebekritiku a rázně své nedostatky a omyly napravit. V tomto duchu musí členové komunistické strany provádět svou sebekritiku. Jen v tomto případě můžeme jejich stanovisko pokládat za správné. Současně však, jenom když v praxi postupujeme přísně a odpovědně, můžeme postupně pochopit, co znamená správné stanovisko a postupně je dovedeme zaujmout. Jestliže v praxi nepostupujeme tímto způsobem a myslíme-li si, že máme ve všem pravdu a že už všemu rozumíme, pak ve skutečnosti nerozumíme ničemu.

„Studovat marx-leninismus znamená opětovně dokazovat, jak pochopné jsou tvůrčí metody mate-

rialismu, neboť duši tvůrčího ducha.“ Studium marx-leninismu je pouze zkoumáním světa, společnosti, literatury a umění s hlediska dialektického a historického materialismu. Tím není řečeno, že máme z literárních a uměleckých děl dělat filosofické traktáty.

Marx-leninismus v sobě zahrnuje, ale nemůže nahradit realismus v tvůrčí literatuře a umění, podobně jako v sobě zahrnuje, ale nemůže nahradit atomovou nebo elektronovou teorii ve fyzice. Prázdňá, suchá dogmata opravdu ubíjejí tvůrčího ducha, jenomže ona neubíjejí jen tvůrčího ducha, nýbrž i marx-leninismus. Dogmatický marx-leninismus není marx-leninismus, nýbrž pravý opak marx-leninismu.

Nezničí marx-leninismus tvůrčího ducha? Jistě zničí. Jistě zničí tvůrčího ducha feudalismu, buržoazie a maloburžoazie, zničí tvůrčího ducha liberalismu, individualismu, nihilismu a part pour partismu, tvůrčího ducha aristokratismu, poraženectví a pesimismu. Zničí jakýkoli druh tvůrčího ducha, který neslouží lidovému masám a proletariátu. Ale cožpak není správné s hlediska proletářských spisovatelů a umělců, aby všechny tyto -ismy byly zničeny? Myslím, že ano. Musíme je vymýtit i s kořeny, abychom současně s jejich zánikem mohli na jejich místě vytvořit něco nového.

V.

Všechny předcházející problémy se objevily v literárních a uměleckých kruzích v Jen-anu. O čem to svědčí? Svědčí to o tom, že literární a umělecké kruhy ještě vážně trpí všemi možnými vadami a že v našich soudruzích vězí stále ještě velmi mnoho

idealismu, cizího dogmatismu, ilusí, tlachavosti, zlehčování praxe, izolovanosti od mas lidu a jiných všelijakých nedostatků. Z toho pak vyplývá požadavek, že musíme být k sobě upřímnější, přísnější a opravdovější. Velmi mnoho našich soudruhů stále ještě dobře nechápe rozdíl mezi proletariátem a maloburžoasi. Mnozí z našich členů se sice dali zapsat do strany, ale po ideové stránce se do ní zapojili jenom částečně, nebo vůbec ne. Takové myšlení není vůbec myšlením straníků. V hlavě jim stále ještě zůstalo mnoho špiny po starých vykořisťovatelských třídách a vůbec nemají ponětí o ideologii proletariátu. Nevědí, co je komunismus a co je strana. Mysl si: Jakápak proletářská ideologie, vždyť je to všechno stejné! Netuší, že osvojit si tuto zdánlivě snadnou věc není snadné. Mnozí z nich nepřijdou členství v komunistické straně po celý život na chuť a nakonec se s ní rozejdou. Ovšem známe ještě horší typy. Ti byli kdysi členy japonských organizací nebo strany Wang Čing-weiovy nebo byli členy tajné služby, organizované kapitalisty a velkostatkáři, a později pronikli do komunistické strany a do organizací stranou řízených a přijali si pásku: „Člen strany“ a „Revolucionář“.

Třebaže v naší straně a v našich řadách je velká většina poctivých lidí, musíme provést důkladnou prověrku našich členů po stránce ideologické a organizací, abychom urychlili rozvoj revolučního hnutí a tak co nejrychleji dosáhli svých cílů.

Organizační prověrka předpokládá důkladnou prověrku ideologickou, předpokládá myšlenkový boj mezi proletářskou a neproletářskou ideologií. Předpokládá takový ideologický boj, jaký se nyní již rozvinul v literárních a uměleckých kruzích v Jenu.

Lidé maloburžoasního původu zkoušeli již nejprůnější prostředky, mezi jinými užili i literatury a umění, aby za každou cenu vyjádřili sebe. Propagují své vlastní názory a chtějí, aby všichni lidé, komunistická strana a celý svět se zreformoval podle názorů maloburžoasních intelektuálů. V této situaci je naším úkolem co nejlásstěji na ně vzkřiknout: „Soudruzi, vaše názory jsou nepřijatelné! Proletariát a lidové masy nesmějí vám podlehnout, protože kdyby vám podlehly, znamenalo by to, že by ve skutečnosti podlehly kapitalistům a velkostatkářům, znamenalo by to záhubu naší strany, naší země i nás samých!“

O koho se tedy máme opřít? Můžeme se opřít toliko o proletariát a jeho předvoj a podle jeho názorů přetvořit stranu i svět. Doufáme, že i naši soudruzi spisovatelé a umělci si uvědomí závažnost této diskuse a zapojí se energicky do tohoto ideologického zápasu s nepřitelem, s přáteli, soudruhy a sebou samými, tak, aby se každý soudruh zocelil, aby se naše řady semkly v nerozborný šik ideové i organizačně.

Protože v ideologii stojíme před četnými problémy, mnozí z našich soudruhů nechápou přísně rozdíly mezi našimi japonskými základy a ostatními oblastmi v zázemí, a to je vede k mnoha omylům. Mnoho soudruhů sem přišlo z podkrovních šanghajských pokojů. Tím, že přišli do našich základů, neoctli se jenom na zcela jiném místě, nýbrž i ve zcela jiné historické etapě. Přišli z polofeudální a polokoloniální společnosti, ovládané velkostatkáři a kapitalisty, do nové revoluční demokratické společnosti, vedené proletariátem.

Tím, že přišli do našich základů, ocitli se v epoše vlády dělníků, rolníků, vojáků a širokých mas lidu,

která nemá obdoby v celých tisíciletých dějinách Číny. Lidé kolem nás a naše publikum se úplně změnili. Staré časy navždy minuly a již se nevrátí. Proto se musíme bez váhání spojit s novými masami. Jestliže někteří z našich soudruhů, žijící mezi novými masami se stále ještě podobají oněm hrdinům bez bojiště, kteří nemají žádné znalosti a nic nechápou, pak budou mít potíže nejen na venkově, ale i zde v Jen-anu. Někteří z našich soudruhů si myslí: Budu dále psát pro čtenáře v kuomintangském zázemí. Znám dobře tamější prostředí a moje dílo bude mít „celonárodní význam“. Tento způsob myšlení je naprosto pochybný. I kuomintangské zázemí se mění, a tamější čtenáři nepotřebují, aby jim spisovatelé z našich protijaponských základů vyprávěli stále ony staré historie, které už dávno slyšeli, nýbrž doufají, že jim povědí něco o nových lidech a novém světě. Proto čím více budou tyto spisovatelé tvořit pro lid v protijaponských základnách, tím spíše jejich díla nabudou skutečně celonárodního významu. Na př. Fadajev ve své povídce „Zkřesa oddíl Levinsonova“ vypsal jen příběh našeho oddílu partyzánů. Jistě nenapsal tuto povídku proto, aby hovořil vkusně čtenářů starého světa a přesto měla mocný ohlas na celém světě. Čína jde kupředu a nikoliv zpět! Jsou to naše revoluční základy a ne nějaké zastořené a zpátečnické kraje, které vedou Čínu kupředu!

Soudruzi, především si musíme uvědomit tento základní fakt, usilujeme-li opravdu o nápravu sebe. Poněvadž je absolutně nutno, abychom se ztotožnili s érou mas, musíme si jednou provždy objasnit otázku poměru individua k masám. Měli bychom vyřýt na svých štít dva verše Lu Hsiungovy:

„Opovrhlivě pozdvihni obočí a chladně čel tisícům
 napřážených prstů,
 pokorně hlavu skloň a dřij jak tažné zvíře pro děcka.“

Ty „tisíce“ to jsou naši nepřítelé a my se před nimi nikdy neskloníme, být byli sebehrůznější.

„Děcka“, to je proletariát a masu lidu. Všichni členové komunistické strany, všichni revolucionáři a všichni revoluční literární a uměleckí pracovníci si musí osvojit Lu Hsiungovo heslo, musí dřít pro proletariát a lidové masy jako tažná zvířata, oddané zasvětit tomuto úkolu všechny své síly a neustat až do smrti. Intelektuálům, kteří chtějí splynout s masami a jim sloužit, přinese tato cesta asi mnoho bolestných zkušeností a hodně námahy, ale jen když se každý k tomu pevně odhodlá, můžeme dosáhnout vytčeného cíle.

Dnes jsem tu nastínil pouze několik základních problémů, týkajících se našeho literárního a uměleckého dění. Zůstalo nám ještě mnoho konkrétních problémů, jež bude nutno probrat v budoucnu.

Pevně věřím, že vy všichni, soudruzi, jste rozhodnutí jít touto cestou. Věřím, že tím, že změňte své zvyky a že po dlouhou dobu se oddáte studiu a práci, budete jistě s to změnit sebe samé i tvářnost svých děl a tak vytvoříte mnoho skvělých děl, která budou nadšeně uvítána dělníky, rolníky, vojáky i masami lidu a pak přivodíte nové, slavné údobí literatury a umění jak v našich základnách, tak i v ostatních krajích celé Číny.

POZNÁMKA PŘEKLADATELE:

Překlad byl proveden z čínského originálu Mao Ce-tung, Sebrané spisy, Harbin 1948, podle stati

„Cai Jen-an wen i co t'an hwei šang ti čiang hua.“

Děkuji univ. prof. Dr. J. Půškovi, že byl tak laskav a pročetl rukopis a poskytl mi řadu velmi cenných připomínek, které mi objasnily mnohá sporná místa.

Z. H.

KNIHOVNIČKA VARU SVAZEK 15

Rediguje V. Pekárek

Mao Ce-tung

ROZHOVORY O LITERATUŘE A UMĚNÍ

Úvod napsal a přeložil Zdeněk Hrdlička

První vydání 5 500 výtisků. Vydal Československý spisovatel
v Praze r. 1950. Výtisky Západomoravské tiskárny — závod
Polygrafie v Brně. Cena brož. 16 Kčs

Cena brož. 16 Kčs.